

RISTIJÄRVENKUNTA

IIJÄRVEN JA RISTIJÄRVEN RANTAYLEISKAAVA
SEKÄ RISTIJÄRVEN KIRKONKYLÄN YLEISKAAVA

26.11.2001

Kunnanvaltuuston hyväksymä _____

JAAKKO PÖYRY INFRA
JP-Transplan - Suunnittelukolmio

Eu on osallistunut tämän yleiskaavan rahoitukseen

Sisällysluettelo:

1. JOHDANTO	4
1.1. SUUNNITTELUALUEEN KUVAUS	4
1.2. TYÖOHJELMA PÄÄPIIRTEISSÄÄN.....	4
2. LÄHTÖKOHDAT, TAVOITTEET JA VAIHTOEHDOT	4
2.1. SUUNNITTELUN LÄHTÖKOHDAT	4
2.2. KAAVATYÖN YLEISPERIAATTEET	4
2.3. TAVOITTEET	5
2.4. VAIHTOEHTOTARKASTELU	8
3. PERUSSELVITYKSET	8
3.1. MAISEMA- JA LUONTOSELVITYS	8
3.1.1. <i>Maisemamaakunnallinen sijainti</i>	8
3.1.2. <i>Maaperä-topografinen perusrunko</i>	9
3.1.3. <i>Vesiolosuhteet</i>	10
3.1.4. <i>Kasvillisuus ja luonto</i>	11
3.1.5. <i>Maisemakuva</i>	21
3.2. ESI- JA KULTTUURIHISTORIA	21
3.3. MAISEMA- JA LUONTOSELVITYSTEN JOHTOPÄÄTÖKSET	25
3.4. YHDYSKUNTARAKENNE	26
3.5. YHDYSKUNTAOTEKNINEN HUOLTO.....	27
3.6. LIIKENNE	27
3.7. PALVELUT, ELINKEINOTOIMINTA JA TYÖPAIKAT	27
3.8. VÄESTÖ	27
4. YLEISKAAVAN VAIKUTUKSET	28
4.1. ARVIOINTIMENETELMÄT.....	28
4.2. VAIKUTUSTARKASTELU OSA-ALUEITTAIN	28
4.2.1. <i>Vaikutukset luontoon</i>	28
4.2.2. <i>Vaikutukset maisemaan</i>	28
4.2.3. <i>Vaikutukset yhdyskuntarakenteeseen</i>	28
4.2.4. <i>Vaikutukset yhdyskuntateknisiin verkostoihin</i>	29
4.2.5. <i>Sosiaaliset vaikutukset</i>	29
4.2.6. <i>Vaikutukset liikenteeseen</i>	29
4.2.7. <i>Vaikutukset yhdyskuntatalouteen</i>	30
5. YHTEYS MUUHUN KAAVOITUKSEEN	30
5.1. SEUTUKAAVA.....	30
5.2. YLEISKAAVA	30
5.3. ASEMAKAAVA	30
5.4. RANTA-ASEMAKAAVA	30
5.5. RAKENNUSJÄRJESTYS	30
5.6. MAANOMISTUS	30
6. OSALLISTUMIS- JA ARVIOINTISUUNNITELMA	31
6.1. MITÄ KAAVOITUS KOSKEE.....	31
6.2. MIHIN KAAVALLA PYRITÄÄN.....	32
6.3. YLEISKAAVAN LAATIMISAIKATAULU	32
6.4. KAAVAN VAIKUTUSTEN SELVITTÄMINEN	33
6.5. SUUNNITTELUYÖHÖN LIITTYVÄT ERILLISSELVITYKSET	33
6.6. OSALLISTUMINEN.....	33
6.7. TIEDOTTAMINEN JA KUULEMINEN	33
6.8. KAAVAN VALMISTELIJA JA LISÄTIEDON SAANTI	34
7. YLEISKAAVA	35
7.1. MITOITUS	35

7.2. PERUSTELU MAANKÄYTTÖLUOKITTAIN.....	36
7.2.1. Iijärven - Ristijärven oikeusvaikutteinen rantayleiskaava.....	36
7.2.2. Ristijärven kirkonkylän yleiskaava	38
8. YLEISKAAVAN TOTEUTTAMINEN.....	40
9. SEURANTA JA JÄLKIARVIOINTI	40

1. JOHDANTO

1.1. Suunnittelualan kuvaus

Suunnittelualue sijaitsee Oulun läänissä Kainuun maakunnassa, Ristijärven kunnassa. Kaava-alueella 3 järveä: Iijärvi, Ristijärvi ja Lahnanen. Alue on kooltaan n. 2900 ha josta on vesialuetta n. 1700 ha. Rantaviivan pituus on noin 60 km.

1.2. Työohjelma pääpiirteissään

Ristijärven kunnanhallitus teki päätöksen 23.06.1999 yleiskaavatyön aloittamisesta. Maisema- ja luontoselvitykset aloitettiin välittömästi. Kaavaluonnos oli nähtävillä 14.2.-16.3.2001. Luonnoksesta saatujen muistutusten mukaan korjailtu ehdotus on nähtävillä 24.09.-2.11. 2001 Ristijärven kunnanvirastolla.

2. LÄHTÖKOHDAT, TAVOITTEET JA VAIHTOEHDOT

2.1. Suunnittelun lähtökohdat

Ristijärven kunnassa Iijärven ja Ristijärven ranta-alueilta puuttuu rakentamista ohjaava suunnitelma. Tällä rantayleiskaavalla haetaan yhteiset pelisäännöt alueen rakentamiselle. Suunnittelun lähtökohtina on myös maanomistajien tasapuolinen kohtelu ja kuntalaisten tarpeiden huomioonottaminen sekä alueen asukkaiden sitouttaminen oman elinympäristönsä kehittämiseen.

2.2. Kaavatyön yleisperiaatteet

Kaavoitustyön liittyviä yleisiä periaatteita ovat:

- huomioida kansainväliset, valtakunnalliset, seudulliset ja paikalliset eri intressitahojen asettamat tavoitteet.
- sitouttaa alueen käyttäjät toimintaympäristönsä kehittämiseen
- sovittaa rantayleiskaavaprosessiin vaikutusten arviointi
- huomioida maisema- ja luonnonarvot järviolueen kaavoituksessa
- ratkaista järviolueen mitoitus kantatila-, luonto- ja maisematarkastelujen pohjalta
- maanomistajien tasapuolinen kohtelu
- edistää alueelle soveltuvien elinkeinojen harjoittamista

Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 39§ mukaisesti yleiskaavaa laadittaessa on maakuntakaavan määräykset otettava huomioon. Yleiskaavassa on huomioitava yhdyskuntarakenteen toimivuus, taloudellisuus ja ekologinen kestävyys. Olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta on hyödynnettävä. Asumisen tarpeet ja palveluiden saatavuus on huomioitava. Liikenne, energia-, vesi- ja jätehuolto on järjestettävä tarkoituksenmukaisesti ja ympäristön kannalta kestävällä tavalla. Kaavaa laadittaessa on myös otettava huomioon ympäristöhaittojen vä-

hentäminen, rakennetun ympäristön, maiseman ja luonnonarvojen vaaliminen sekä virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyys.

Loma-asumisen sijoittelussa ranta-alueelle on katsottava, että suunniteltu rakentaminen ja muu maankäyttö sopeutuu rantamaisemaan ja muuhun ympäristöön. Luonnonsuojelu, maisema-arvot, virkistystarpeet, vesien suojelu ja vesi- huollon järjestäminen sekä vesistön, maaston ja luonnon ominaispiirteet on otettava huomioon. Lisäksi ranta-alueille on jätettävä riittävästi yhtenäistä rakentamaton aluetta (MRL 132/1999 73§).

2.3. Tavoitteet

Tavoiteasettelun yleisperiaatteet

Yleiskaavan tavoitteet on koottu ylempiasteisen suunnittelun, perusselvitysten, maanomistajien ja eri intressitahojen kuulemisen perusteella. Tavoiteasettelu noudattaa seuraavaa hierarkiajaottelua.

- Kansainväliset tavoitteet
- Valtakunnalliset tavoitteet
- Maakunnalliset tavoitteet
- Paikalliset tavoitteet

Tavoitehierarkiassa ylemmän tason tavoitteet sisältyvät aina alemman hierarkiatason tavoitteisiin.

Kansainväliset tavoitteet

- Kestävän kehityksen tavoitteet

Valtakunnalliset tavoitteet

- Kansainvälisten tavoitteiden huomioiminen
- Valtakunnallisesti merkittävien luonnonalueiden säilyttäminen ja niitä koskevien lakien huomioiminen
- Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioiminen kaavassa

Maakunnalliset tavoitteet

Maakunnalliset tavoitteet määrittyvät seutukaavan ja muiden seututason selvitysten pohjalta.

- Kansainvälisten ja valtakunnallisten tavoitteiden huomioiminen
- Seutukaavassa osoitettujen erityiskohteiden ja maankäyttömuotojen huomioiminen kaavassa
- Kulttuurihistoriallisesti merkittävien kohteiden säilyminen

Kulttuurihistoriallisia kohteita on kaiken kaikkiaan 18. Näitä ovat: Alanko, Kansakoulu, Kirkko ja tapuli, Kotiniemi, Kärkelä, Maamieskoulu, Makasiini, Mikkola, Männikkö, Oikarila, Pappila, Pehkola, Pohjola, Pussila, Putkola, Toivola, Kesämökki ja Tuomela. Kohteista tarkemmin kohdassa 3.2 ja liitekartalla 6.

Seudulliset tavoitteet

- Seutukaavassa osoitettujen kyläalueiden huomioiminen
- kyläalueiden ympäristön maatalousalueiden peltojen maatalouskäytössä säilyminen ja niiden maisemallisten arvojen säilyttäminen
- lintuvesiasiat
- kulttuurihistoriallisesti merkittävien kohteiden säilyminen (15 ranta-alueilla ja 18 kirkonkylässä)
- maakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen ja kulttuuriympäristön säilyminen
- kiinteiden muinaismuistopaikkojen säilyminen (13 kpl)

Paikalliset tavoitteet

Paikallisen tason tavoitteet määrittyvät kunnan, maanomistajien ja paikallisten intressitahojen esittämien toiveiden ja tavoitteiden perusteella.

• Kirkonkylä:

- Ranta ja rannanläheisiä rakennuspaikkoja Kirkonkylään
- Vanhusasuntojen tarvetta vastaavasti sijainniltaan sopiville pakoille
- Muualla eläkkeelle siirtyvien pysyvän asumisen järjestäminen Ristijärvelle
- Liiketonttien suhteuttaminen väestömäärän ja matkailun tarpeisiin
- Teollisuuden ja muun elinkeinotoiminnan rakennuspaikkojen turvaaminen
- Virkistäytymistä palveleva yhtenäisten viheralueiden ja käytävien saaminen

• Kirkonkylä ja rantayleiskaava:

- Kirkonkylän lähialueille vakituisen asumisen rantarakennuspaikkoja
- Luonnon läheisyyden säilyttäminen
- Väljä asuminen
- Maanomistajien tasapuolinen kohtelu
- Kevyen liikenteen reitit merkitään kaavaan
- Ulkoilu- ja kelkkareitit merkitään kaavaan

• Loma-asumisen kehittäminen

• Maanviljelyn turvaaminen

- **Lupamenettelyn nopeuttaminen**
- **Rakennusoikeuden suuruus riittäväksi/ talousrakennusten osuus siitä**
- **Loma-asuntoihin muu käymäläratkaisu kuin vesikäymälä**
- **Olemassa olevan loma-asutuksen muuttaminen pysyväksi asumiseksi**
 - Tieverkoston rakenne kestää ympärivuotisen käytön ja se on kunnossapidettävissä sekä talvella että kesällä ja täyttää liikenneturvallisuuden vaatimukset
 - Mikäli ei ole mahdollista johtaa vesiä ja jätevesiä vesihuoltolaitoksen verkostossa
 - Pitää selvittää maastollisesti mahdollisuudet löytää useamman kiinteistön yhdessä hyödynnettäviä vesipaikkoja sekä viemäröintimahdollisuuksia
 - Mikäli vesi joudutaan johtamaan maaperän kautta vesistöön, pitää rakennusten olla riittävän etäällä ja korkealla rantaviivasta, jotta imeytyksen alaosan ja korkeimman pohjaveden välinen korkeusero on vähintään 1 m ja imeytyskerros riittävän paksu
 - Jos yhteisviemäriä tai pienpuhdistamoyhtiöitä ei voi syntyä, tulee kiinteistöt kaksoisviemäroidä niin, että pesu- ja keittiövedet johdetaan erikseen ja wc-vedet erikseen
 - Maaperäkäsittelyssä täytyy suojaetäisyydet taloon, rajalinjaan ja imeytyspaikkaan olla riittävät ottaen huomioon maaperä, topografia, pohjavesivirtaussuunnat ja muut ympäristöolosuhteet
 - Jos kiinteistöllä on vesikäymälä, eikä maaperäkäsittely onnistu, on ainoa vaihtoehto jätevesille riittävän usein tyhjennettävä umpikaivo.
 - Vaihtoehtoina vesikäymälälle voivat olla kompostoitavat käymälät, kuivakäymälät tai kiinteistökohtaiset pienpuhdistamot (korkeusero välttämätön)
 - Sähkön saanti ja muu tekninen huolto tarkoituksenmukaisesti toteutettavissa
 - Mökkiasutusta ei saa päästää liian lähelle maataloja, ettei synny ristiriitoja
 - Vapaat rantautumispaikat tulee osoittaa kaavassa
 - Yleiskaavassa loma-asuntotonteiksi osoitettujen rakennuspaikkojen muuttamisessa myöhemmin pysyvän asutuksen tonteiksi huomioidaan:
 - samat edellytykset kuin loma-asutuksen muuttamisessa pysyväksi asumiseksi kaavaa laadittaessa sekä
 - että muuttaminen on kunnan arvion mukaan yleisen edun kannalta tarkoituksenmukaista.

Maanomistajien toiveet:

Maanomistajien toiveita on kuultu yleisötilaisuuksissa. Lisäksi heille on lähetetty kysely maankäyttöön liittyvistä suunnitelmista, minkä yhteydessä oli mahdollista ottaa kantaa alueen kehittämiseen ja esittää omia toiveitaan. Kyselyitä saatiin 181 tilan osalta. Toiveita alueen kehittämisestä esitettiin seuraavasti:

- väljää asumista toive 30
- luonnonläheistä toive 39

- loma-asuntona 64 toive 9
- asuinrakennuksena 59 toive 4
- tiejärjestelyjen parantamista toive 5
- maanviljelyn turvaamista toive 9
- loma-asumisen kehittämistä toive 18

2.4. Vaihtoehtotarkastelu

Vaihtoehtojen muodostamisperiaatteet ja kuvaus

Vaihtoehtotarkastelussa vertailtiin nykytilaa ja tilannetta, jossa kaikki rakennuspaikka toiveet toteutuvat. Pidemmälle viety vaihtoehtotarkastelu ei vastaa tällä alueella tarkoitustaan, kun kyseessä on pääasiassa vain lomarakennusten ja asuinpaikkojen sijoittelu. Nykytilan ja esitettyjen toiveiden väliltä tehtiin kaavaluonnos, jossa toiveet on sijoitettu mitoitus- ja tavoiteasettelun asettamissa rajoissa.

3. PERUSSELVITYKSET

Maisema- ja luontoselvityksen laati JP-Transplan - Suunnittelukolmio Oy alikonsulttinaan PSV-Maa ja Vesi Oy. Maisemaselvityksessä esitetään pääpiirteissään maaperä-topografinen perusrunko, vesiolosuhteet, maiseman visuaalinen tilarakenne ja esi- sekä kulttuurihistoria. Aluerajaukset on suoritettu peruskartta- ja väärävärrikuvatyo-skentelyn sekä maastokäynnin (kesä 1999) avulla.

Johtopäätöksissä esitetään rakentamiseen ensisijaisesti ja toissijaisesti soveltuvat alueet; alueet, joiden rakentamiseen liittyy reunaehtoja sekä maiseman ja luonnon kannalta edustavat, säästettävät alueet.

3.1. Maisema- ja luontoselvitys

3.1.1. Maisemamaakunnallinen sijainti

Iijärven-Ristijärven alue kuuluu Kainuun ja Kuusamon vaaramaan maisemamaakuntaan, Kainuun vaaraseutuun. Vaara-Karjalasta alkavat vaaramaisemat jatkuvat kohti pohjoista ja jylhentyvät Kainuun vaaraseuduksi. Maisemamaakunnan ytimenä oleva vaarajakso kulkee Kainuun kohdalla seudun länsipuolisella. Kainuun ja Kuusamon vaarajaksoa on sanottu Suomen selkärangaksi, jonka nikamia vaarat ovat. Vaarajakson jyrkkäpiirteiset huiput kuten Paljakka, Kuirivaara ja Siikavaara nousevat lähes 400 metrin korkeuteen: Iijärvi-Ristijärven osalta osuutta on tarkemmin kuvattu alla. Maisemamaakunnassa on useiden suurten järvien (Iijärvi-Ristijärvi, Lentua, Ontojärvi, Änätti, Vuokkijärvi, Kiantajärvi) ja reittivesistöjen lisäksi monilukuinen määrä pienempiä järviä ja jokivesistöjä. Puro- ja joki- ja muu pienvesiluonto on runsasta. Soita on myös runsaasti, yli kolmannes maa-alasta.

3.1.2. Maaperä-topografinen perusrunko

Maaperä-topografisen perusrungon selvitys on tehty *yleispiirteisesti* olemassa olevien tietojen perusteella. *Tarkkaa* kallioperän kulumiskorkokuvaa, mannerjäätikön ja sen sulamisvesien aiheuttamaa kulumis- ja kerrostumiskorkokuvaa sekä eloperäistä korkokuvaa ei määritellä tämän selvityksen puitteissa.

Kallioperän kulumiskorkokuva

Mannerjäätikkö on antanut moreenipeitteisen maan pinnanmuodoille suunnan luoteesta kaakkoon, mikä on hyvin havaittavissa myös lijärven-Ristijärven maaperä-topografisessa perusrungossa. Tämä ilmenee luode-kaakkoissuuntaisina harjuselänteinä, selänteiden painaumina, sivuselänteinä, kapeina ja pitkinä suo-laaksoina ja rinteinä. Kallio- maaperää havainnollistaa karttaliite 1.

Alueen pinnanmuotojen vaihtelevuuteen ovat olleet vaikuttamassa myös kallioperän liikuntoihin liittyvät ilmiöt. Vanha, kiinteä kallioperä on särkynyt maapallolla myöhemmin tapahtuneiden mullistusten takia lohkoiksi ja nämä ovat liikkuneet. Ristijärvelläkin tällaiset ruhjevöhykkeet näkymät vaarajaksojen korkokuvassa. Ne ovat pilkkoneet vaarat kappaleiksi, joille sitten on annettu nykyiset nimet. Luode-kaakkoissuuntaisia ruhjeita kulkee mm. Lampovaaran ja Syrjävaaran sekä Koljatinvaaran ja Viinavaaran välissä.

Harjuselänteet ja rinnevyöhykkeet

lijärven-Ristijärven maiseman perusrungon muodostavat vaaraselänteet, jotka toimivat kauko- ja lähimaiseman kehiksenä. Eteläpuolella taajamaa kaukomaisemaa hallitse vaaraselänteet, jossa korkeimpia ovat Lakivaaran-Saukkovaaran kaksoisselänne sekä Koljatinvaara-Lakivaara ja Heinikangas. Lakivaaran-Saukkovaaran kaksoisselänne on alueen korkein selänne nousten yli 300 metrin korkeuteen. Muualla taajamaa ja Ristijärveä rajaavat Halttulankangas, Palokangas, Lampovaara, Syrjävaaran ja Koljatinvaaran kaksoisselänne sekä Heinikangas 160...300 metrin korkeudella. Luonteenomaista ovat myös vaarojen avokalliot, louhikot ja kivikot sekä pienet soistuneet painanteet.

Mannerjäätikön vaikutuksia kallioperän kulumiskorkokuvassa on lisäksi vaarojen rinteiden sulavesiuomat, jotka on synnyttänyt mannerjäätikön ja vaararinteen välisessä saumassa virrannut vesi. Ne sijaitsevat yleensä useamman uoman sarjoina vaarojen rinteillä joko selvinä uomina tai porrasmalaisina penkereinä. Lisäksi sulamisvedet ovat saaneet aikaan suurempiakin kokoojauomia laaksoihin, joita esiintyy liniemen ja Palokankaan välillä sekä Pilkkakankaan ja Juurikkaniemen välillä.

Rinnevyöhykkeistä jyrkimmät sijaitsevat Ristijärven eteläpuolisten vaarajaksojen rinteillä, joilla rinnejyrkkyys on suuressa osassa rinteitä 17-30 prosentin välillä. Loivat alarinteet sijaitsevat järvilaakson ja suo/asutus/viljelylaaksojen tuntumassa, järven eteläpuolella kapeina ja pohjoispuolella leveämpinä vyöhykkeinä.

Ristijärven taajamakeskus on sijoittunut Koljatinvaaran ja Lummeharjun pohjoispuolisille alarinteille, järvelle työntyvään niemeen. Taajama on rakentunut maisemalliseen solmukohtaan, vaaraselänteiden ja järvilaakson yhtymäkohtaan.

Laaksot

Ristijärvi-lijärvi muodostavat suurimman, vesipintaisen laaksoalueen. Soistuneet purolaaksot sijoittuvat laajempina yhtenäisinä alueina: pohjoiseen Pääpuron varren suolle Lahnasen järveen rajautuen, koilliseen Möykkysenjoen päätteeksi Kortesuon ja Heposuon alueille sekä Ristijärven eteläpuolelle Silvennonsuon, Juurikkasuon ja Isosuon alueille.

Laajahkot muut suoalueet on ojitettu ja ne ovat siten runsaspuustoisia. Tällaisia alueita ovat mm. Myllypuro ja sen varren suo, Patkipuro ja sen varren suot, Heikkisenjoki ja Marjosuo, Pajujoki sekä Pahapuro ja osa Silvennonsuosta sekä Mustapuro ja Perussuo.

3.1.3. Vesiolosuhteet

Ristijärven-lijärven alue kuuluu Oulujärven vesistöalueeseen. Vedellä on erittäin keskeinen maisemakuvallinen merkitys taajamakeskustan ja muun asutuksen rakenteessa.

Vaaraselänteet toimivat vedenjakaja-alueina. Tärkeimmät vedenjakajat ovat Halttulankangas, Palokangas, Lampovaara, Syrjävaaran ja Koljatinvaaran kaksoiselänne, Lakivaaran-Saukkovaaran kaksoiselänne sekä Heinikangas sivuvedenjakajineen. Selänteiden pääkulkusuunnasta sivuavat sivuselänteet toimivat sivuvedenjakajina. Suolaaksot sekä viljely- ja järvilaaksot toimivat imeytymäalueina, joille pohjoisessa Hukkalammelta Mylly- ja Pääpuroa, Akanpuroa, Hepolammelta Hepopuroa, Leppäpuroa, Patkipuroa, Heikkijärveltä Heikkijokea, Pajujokea, Pahapuroa ja Mustapuroa pitkin valuvat pintavedet. Alueella esiintyy myös runsaasti pieniä rinteiden ja laaksojen vesipainanteita ja lampareita.

Varsinaisia pohjavesialueita suunnittelualueella on yksi: Reporinteen pohjaveden muodostumisalue sijaitsee Ristijärven kuntakeskuksen pohjoispuolella Palokankaan selänteiden sivuselänteellä. Se on tyypiltään deltamainen harjumuodostuma, jonka keskiosan aines on kivistä soraa. Lisäksi esiintyy hiekka- ja hietakerroksia. Pohjavesi on laadultaan rauta- ja kloridipitoista. Lisäksi sähkönsiirtojohtojen korkeahkot. Pohjaveden muodostumisalueella on tehty maanaineksen ottoa, jota ei ole maisemoitu. Alueen sijainti asutuksen vieressä ja kuntakeskuksen lähellä puoltaa alueiden maisemointia.

Saukkovaaran pohjaveden muodostumisalue sivuaa suunnittelualuetta. Se sijaitsee Ristijärven kuntakeskuksen eteläpuolella. Alue sijoittuu moreeni- ja moreenipeitteiselle vaaralle, jossa paikoitellen esiintyy kalliopaljastumia. Alueen luoteisosassa vaaran tyvellä maakerrosten paksuus on suurin. Alueella esiintyy myös vettäjohtavia ruhjeita. Laadultaan pohjavesi on pehmeää ja lievästi hapanta. Johtuen maapeitteen pienestä paksuudesta suurimmassa osassa aluetta on syytä kiinnittää erityistä huomiota pohjaveden suojeluun. Lisäksi Saukkovaaralla sijaitsee pohjavedenottamo.

3.1.4. Kasvillisuus ja luonto

Johdanto

Rantayleiskaava-alueen luontoselvitys käsittää alueella sijaitsevat erityiset luontokohteet, kuten metsälain luontotyypit, uhanalaisten eliölajien esiintymispaikat sekä muutoin merkittävät luontokohteet. Selvitys ei kata koko rantakaava-alueetta, vaan keskittyy siis vain merkittäviin alueisiin. Kasvillisuudeltaan "tavanomaiset" alueet on jätetty selvityksen ulkopuolelle. *On syytä huomata, että tällä menetelmällä ei voida ehdottoman varmasti osoittaa, että kaikki arvokkaat alueet on täysin inventoitu.*

Luontoselvitystä varten alueesta koottiin taustatietoja Oulun yliopiston kasvimuseon arkistosta ja rekisteristä, kirjallisuudesta sekä Kainuun ympäristökeskuksesta. Inventoitavien kohteiden valinnassa käytettiin kesällä 1999 alueesta kuvattuja väärävärικuvia, joiden mittakaava on 1:10 000. Inventoitaviksi kohteiksi valittiin kaikki luonnontilaiset tai jokseenkin luonnontilaiset pienvesistöt (purot, joet, lähteet...), uhanalaisten lajien esiintymät sekä muut kasvillisuudeltaan merkittäviltä vaikuttavat alueet.

Kainuun ja Kuusamon vaaramaa kuuluu eteläosistaan keskiboreaaliseen kasvillisuusvyöhykkeeseen. Metsiä on runsaasti. Vallitsevat metsätyypit ovat yleensä suhteellisen karuja puolukka-mustikkatyyppin kangasmetsiä. Puusto on mäntyvaltaista ja rannan loivien rinteiden ja suolaaksojen alueilla tuoreempaa koivumäntyvaltaista rämettä tai tuoreita, koivu-leppävaltaisia kankaita. Monimuotoisuutta ja rehevyyttä kasvillisuuteen tuo Kainuun vaarajakson letto- ja lehtokeskusten sijainti maisemamaakunnassa. Pellot ovat pieniä ja ne sijaitsevat yleensä huuhtoutumattomilla lakialueilla vaaraviljelyksinä ja Iijärvi-Ristijärvellä järvenrannan asutuksena.

Yleistä

Inventointialueella ei ole luonnonsuojelualueita eikä luonnonsuojeluohjelmien kohteita. Alueen metsät ovat metsätalouskäytössä. Valtaosa metsistä on taimikkona tai nuorta, korkeintaan keski-ikäistä metsää. Iäkkäämmän metsän alueita löytyy liniemen etelärannan tuntumasta, Pakarilahden länsirannan rinteestä sekä Halttulanlahden läheisyydestä, jossa ne ovat pieninä kuvioina. Jokien ja purojen rannat järvien tuntumassa ovat luhtaisia ja paikoin laajoja. Osa luhtaisista alueista ja rantasoista on ollut aikanaan maatalouskäytössä, kuten Ristijärven pohjoisrannan alueet. Rehevyyttä tavataan kirkonkylän ympäristössä sekä liniemen etelärannassa. Alueen vähäiset suoalueet ovat pääsääntöisesti ojitettuja. Reheviä, lettoisia soita alueella ei esiinny.

Merkittävät luontotyypit ovat keskittyneet Pakarilahden seudulle sekä liniemen etelärannalle. Lisäksi joet suistoineen sekä alueen lähes ainoa ojittamaton suo ovat merkittäviä kohteita.

Kasvillisuudeltaan merkittävintä aluetta on Pakarilahden itä- ja etelärannat. Merkittävä kulttuurilajisto on keskittynyt Koiraniemeen ja Karhulankylän Kanervan talon tuntumaan. Harvinaisia vesikasveja tavataan kirkonkylän ympäristöstä kä-

sittäen Pakarilahden itärannan ja Puolangan tien maantiesillan väli Inventointialueella ei ole luonnonsuojelulain mukaisia arvokkaita luontotyyppejä.

Alueella on toistakymmentä alueellisesti uhanalaista kasvilajia, jotka jakautuvat kasvupaikkojensa mukaan lehtojen ja purojen lajeihin, vesikasveihin sekä kulttuurilajeihin. Kasvillisuudeltaan merkittävintä aluetta on Pakarilahden itä- ja etelärannat. Merkittävä kulttuurilajisto on keskittynyt Koiraniemeen ja Karhulankylän Kanervan talon tuntumaan. Harvinaisia vesikasveja tavataan kirkonkylän ympäristöstä käsittäen Pakarilahden itärannan ja Puolangan tien maantiesillan välisen alueen lisäksi Lahnasen länsirannasta sekä Lehminiemen pohjoisrannasta.

Alueella esiintyy metsälain mukaisia arvokkaita kohteita, kuten lähteitä, karu puuton suo, lehtoalue sekä luonnontilainen ympäristöstään erottuva puro. Näistä lähteet ja luonnontilaiset purot kuuluvat myös vesilain mukaisiin arvokkaisiin luontotyypeihin.

Kasvupaikkatyytit ja niiden metsätyypit, suo- ja peltoalat sekä uuden luonnonsuojelulain mukaiset, pienvesiltään ja kasvillisuudeltaan arvokkaat pienkohteet on esitetty liitekartassa. Kartassa on lisäksi esitetty kasvillisuuden kulutuksenkestoltaan herkimmät alueet, joiden rakentamista tulee välttää tai joiden kulutusta täytyy ohjata.

Perinnemaisemakohteita ei ole Ristijärveltä löydettävissä kaavoitustyön aikana käytettävistä selvityksistä.

Uhanalaiset kasvi- ja eliölajit

Uhanalaisista eläimistä alueella on tehty havaintoja liito-oravasta (*Pteromus volans*). Paikallisten asukkaiden tekemät havainnot ovat keskittyneet kirkonkylään, jopa aivan pihapiireihin ja Koljatinvaaran alarinteille. Inventoinnin yhteydessä ei havaittu liito-oravaa eikä muuta lajiin viittaavaa, kuten ulosteita.

Alueella on toistakymmentä alueellisesti uhanalaista kasvilajia, jotka jakautuvat kasvupaikkojensa mukaan lehtojen ja purojen lajeihin, vesikasveihin sekä kulttuurilajeihin.

Alueelta havaittujen uhanalaisten putkilokasvien havaintotiedot koottiin Oulun yliopiston kasvimuseon arkistosta. Esiintymien tila tarkistettiin tietojen pohjalta. Luonnonarvoiltaan merkittävät alueet käytiin lävitse uhanalaiset harvinaiset lajit silmälläpitäen. Uhanalaisuusluokitus on komiteamietinnön (1992) mukainen, ellei toisin mainita.

Inventointialueella ei esiinny valtakunnallisesti uhanalaisia tai rauhoitettuja putkilokasvilajeja. Alueelta on aiempia tietoja kaikkiaan 15:stä uhanalaisesta kasvilajista, joista osa esiintyy samalla paikalla ja osalla lajeista on useampia kasvupaikkoja. 15:stä lajista neljää ei löytynyt ollenkaan ja kahden lajin esiintymistä vain toinen löytyi. Lisäksi yksi laji on hävinnyt aiemmin tunnetusta paikasta, mutta sitä löytyi uudesta paikasta inventoinnin yhteydessä.

Inventoinnissa löytyi 11 uhanalaista putkilokasvia. Lisäksi keltakurjenmiekkaa (*Iris pseudacorus*) löytyi kirkonkylän rannasta, joskin se lienee istutettu. Alueellisesti vaarantuneita (V) lajeja alueella on 2 (aholeinikki, nurmikaunokki) ja silmäläpidettäviä (S) lajeja 9 (leveäosmankäämi, keltakurjenmiekka, pohjannokkonen, lehtotähtimö, lehtomatara, kotkansiipi, kolmihedevesikko, nurmikaunokki ja ahdekaunokki).

Seuraavassa on kuvattu kunkin lajin esiintymät ja lajin tila (hävinnyt/olemassa).

1. Leveäosmankäämi, *Typha latifolia* (S)

Rantojen laji. Viihtyy matalassa vedessä ojissa, lammikoissa, järvien ja jokien rannoilla.

Pakarilahden länsirannasta, purojuotin tuntumasta, lajia ei löytynyt.

Kirkonkylästä, uimarannan länsipuolelta löytyi yksi kasvusto uutena havaintona. Kasvusto on uimarantaa lähimmän tontin vesirajassa. Laji voi olla istutettu alueelle.

2. Keltakurjenmiekka, *Iris pseudacorus* (Erittäin uhanalainen, rauhoitettu Lapin ja Oulun lääneissä)

Vesirannan kasvi, joka viihtyy myös savipohjaisessa maassa. Suosittu puutarhakasvi.

Kirkonkylästä, uimarannan länsipuolelta löytyi yksi kasvusto uutena havaintona. Kasvusto on uimarannasta laskien toisen tontin vesirajassa. Laji lienee istutettu alueelle.

3. Pohjannokkonen, *Urtica dioica* ssp. *sondenii* (S)

Laji kasvaa puronvarsi- ja kallionaluskehdoissa ja lehtokorvissa. Tavataan myös asumusten läheltä.

Pakarilahden länsipuolen puronvarsilehdossa on verraten runsaasti pohjannokkosta. Alue on niin lajistoltaan kuin luontotyypiltään merkittävä.

Pakarilahden etelärannan lehtokorpi/lehtujuotilla kasvaa kaikkiaan noin aarin alalla pohjannokkosta. Havainto on uusi. Alue on luontotyypiltään merkittävä.

Kirkonkylän tuntumassa Ristijärven pirtistä noin 200 metriä pohjoiseen on pieni pohjannokkoskasvusto harvennetussa rehevässä metsässä. Esiintymä on sähkölinjan ja tien välissä. Alueella kasvaa myös punainen viinimarja.

4. Lehtotähtimö, *Stellaria nemorosa* (S)

Laji kasvaa kosteissa lehdossa, lehtokorvissa ja rehevissä puronvarsissa, usein lähteiden ympäristössä.

Pakarilahden länsipuolen puronvarsilehdossa on laaja lehtotähtimö kasvusto. Lajia esiintyy lähes koko lehtoalueen matkalla puron varressa. Alue on niin lajistoltaan kuin luontotyypiltään merkittävä.

5. Lehtomatara, *Galium triflorum* (S)

Laji kasvaa lehdoissa, saniaiskorvissa ja puronvarsissa.

Pakarilahden etelärannan lehtokorpi/lehtujuotilla. Paikoin neliömetrien laajuisina kasvustoina sekä saniaisvaltaisessa painanteessa että ylempänä kostealla juotilla. Havainto on uusi. Alue on luontotyypiltään merkittävä.

6. Kotkansiipi, *Matteuccia struthiopteris* (S; E.ohenojan "Pohjois-suomen uhanalaisten kasvien ja sienten luettelot" (1995) mukaan.

Laji kasvaa rehevissä puronvarsissa, saniaislehdoissa ja lehtokorvissa. Suosittu puutarhakasvi.

Pakarilahden länsipuolella on kotkansiipilehto puronvarressa. Lajia esiintyy koko lehtoalueen matkalla puron varressa leveimmillään 20 metrisenä vyöhykkeenä. Alue on niin lajistoltaan kuin luontotyypiltään merkittävä.

7. Kolmihedevesirikko, *Elatine triandra* (S)

Laji kasvaa järvien hieta- tai hiesupohjalla matalassa vedessä.

Lehminiemi; Muikkulan itäpuolen poukama. Purosuun itäpuolella rantavedessä noin 40 cm syvyydessä. Ympäriällä runsaasti keiholehtiristeyttä. Muutama yksilö, syvemmältä ei katsottu.

8. Oikovesirikko, *Elatine orthosperma* (S)

Laji kasvaa järvissä ja hitaasti virtaavissa joissa pehmeällä pohjalla matalassa vedessä.

Karhulankylä; Lahnasen länsiranta. Venepoukaman rantavedessä muutamia yksilöitä noin 30 cm syvyydessä.

Kirkonkylä; Pakarilahden länsiranta, Ruskoniemestä noin 350 m etelään. Havaittu viimeksi vuonna 1989 venepoukamassa noin 30 cm syvyydessä. Lajia ei löytynyt poukamasta.

9. Punakämmekkä, *Dactylorhiza incarnata* (S, rauhoitettu Oulun läänin eteläpuolella)

Laji kasvaa ravinteisilla soilla ja rantaniityillä.

liniemi; Solasuo. 1940-luvulla havaittua punakämmekkää (*Dactylorhiza incarnata*) ei löytynyt. Solasuolle on kaivettu johto-ojat, jotka ovat kuivattaneet suon pohjoispuolta voimakkaasti. Kasvillisuudeltaan suo oli rannassa luhtaista, paikoin varpuista.

10. Aholeinikki, *Ranunculus polyanthemos* (V)

Laji kasvaa kuivahkoilla ahoilla, kedoilla, niityillä ja lehtoniityillä.

Koiraniemi; aution talon ylänniitty Pussilasta noin 180 metriä länteen. Vanhan tie-uran rannan puolella, urasta noin 30 metriä olevalla ylärinteen kuivalla niityllä. Aholeinikkiä on alueella runsaasti usean aarin alalla. Niitty ympäröivine alueineen on kulttuurimaisemallisesti hienoa aluetta, josta avautuu näkymä Iijärvelle. Niityllä kasvaa myös harvinaista kevättaskuruohoa.

11. Ahonoidanlukko, *Botrychium multifidum* (S)

Laji kasvaa hiekkaisilla laidunkedoilla, niityillä ja pientareilla.

Koiraniemi; tienvarren kapea niittyalue tielaitoksen varikosta noin 30 metriä länteen, tien pohjoisreunassa. Alue on laajuudeltaan noin kaksi aaria ja niittymäisen alueen luoteiskulmassa on pieni varastorakennus. Yksi fertiili ahonoidanlukko yksilö löytyi noin 4 metriä päällysteen laidasta läheltä männyn taimia. Ahonoidanlukko on heikko kilpailija eikä selviä, mikäli kasvillisuus tihenee runsaasti. Ilmeisesti tien penkereiden niitto on hyödyksi lajille.

Koiraniemi; Hietalahden eteläranta, ruohoinen täytemaakenttä venesatamassa. Aiempi havainto 1989, jolloin löytynyt yksi yksilö pensaiden tyveltä. Lajia ei löytynyt. Se on voinut hävitä pensaikon vaikutuksesta tai lajia ei vain havaittu.

12. Ketonoidanlukko, *Botrychium lunaria* (S)

Laji kasvaa kedoilla, katajikkoisilla rantaniityillä ja kalliopengermillä.

Koiraniemi; tienvarren kapea niittyalue tielaitoksen varikosta noin 30 metriä länteen, tien pohjoisreunassa. Alue on laajuudeltaan noin kaksi aaria ja niittymäisen alueen luoteiskulmassa on pieni varastorakennus. Aiempi havainto 1989, jolloin löytynyt yksi yksilö. Tarkasta etsinnästä huolimatta lajia ei löytynyt. Mainittakoon, että noidanlukot voivat joinakin vuosina jäädä kehittymättä versoiksi.

13. Pystykeiholehti, *Sagittaria sagittifolia* (S)

Laji on savisten ja pehmeiden rantojen matalan veden kasvi.

Iijärvi; järven SE-osa, matala ranta. Pystykeiholehdestä on vanha tieto vuodelta 1972, jonka mukaan lajia on havaittu Iijärven SE-osassa, mutta inventoinnin yhteydessä löytyi ainoastaan keiholehtiristeymä. Lajia ei löytynyt.

14. Nurmikaunokki, *Centaurea phrygia* (V)

Laji kasvaa niityillä, pientareilla, kedoilla ja rehevissä metsikoissa.

Pakarilahti; 5-tien ja rautatien välissä sekä tien pohjoispuolella tien ja sähkölinjan välissä. Ketokaunokkia kasvaa noin 20 metrin matkalla tieleikkauksen ylärinteessä kohdassa, jossa rautatie on lähimpänä tietä. Kasvustoja on useita kymmeniä. Samalla kohtaa tien pohjoispuolella ketokaunokkia kasvaa sekä tieleik-

kauksessa että sen päällä pienellä niittymäisellä alueella. Lisäksi joitakin yksilöitä on lähempänä sähkölinjaa lehtometsän puolella. Lajin säilymiselle pientareiden niittäminen on ilmeisesti eduksi. Yksilöitä on kaikkiaan toista sataa.

Pakarilahti; 5-tien pohjoispenker vanhan pellon kohdalla. Ketokaunokkia on noin 20 metrin matkalla tiepenkereellä yksittäin. Kaikkiaan noin 30 kasvustoa.

15. Ahdekaunokki, *Centaurea jacea* (S)

Laji kasvaa kuivahkoilla niityillä, kedoilla, ahoilla ja pientareilla.

Karhulankylä; Kanervan talon itäisin vanha peltosarka. Ahdekaunokkia kasvaa koko saralla, kuitenkin lähinnä saran ala- ja yläpäässä. Kaikkiaan noin 40 kasvustoa, joista osa tiiviinä ryhminä. Saran alapäässä kasvaa myös metsäapilaa.

16. Paunikko, *Crassula aquatica* (S)

Laji kasvaa veden rajassa savisilla ja liejuisilla järvenrannoilla.

Karhulankylä; Lahnasen länsirannan venepoukama. Aiempi tieto 1989, jolloin yksi yksilö kohonnut pintaan. Lajia ei löytynyt 0-60 cm syvyydestä. Laji on pohjakasvi.

Uhanalaisista eläimistä alueella on tehty havaintoja liito-oravasta (*Pteromus volans*). Paikallisten asukkaiden tekemät havainnot ovat keskittyneet kirkonkylään, jopa aivan pihapiireihin ja Koljatinvaaran alarinteille. Inventoinnin yhteydessä ei havaittu liito-oravaa eikä muuta lajiin viittaavaa, kuten ulosteita.

Harvinaiset lajit

Alueella kasvaa kaksi kasvilajia, jotka ovat ns. uustulokkaita. Molemmat lajit ovat vakiintuneet Kainuuseen, mutta ovat harvinaisia. Lajit esiintyvät pääasiassa niityillä ja kedoilla, metsäapila myös lehtomaisissa metsissä.

1. Metsäapila, *Trifolium medium*

Karhulankylä; Kanervan talon itäisin vanha peltosarka. Saran alapäässä muutamman aarin alalla yhdessä ahdekaunokin kanssa. Metsäapila on Kainuussa uustulokas, vakinainen, harvinainen.

2. Kevättaskuruoho, *Thlaspi caeruleum* ssp. *caeruleum*

Koiraniemi; aution talon ylänimity Pussilasta noin 180 metriä länteen. Vanhan tieuran rannan puolella, urasta noin 30 metriä olevalla ylärinteen kuivalla niityllä. Kevättaskuruohoa on alueella runsaasti usean aarin alalla. Niitty ympäröivine alueineen on kulttuurimaisemallisesti hienoa aluetta, josta avautuu näkymä lijarvella. Niityllä kasvaa myös alueellisesti vaarantunut aholeinikki.

Metsälain, luonnonsuojelulain ja vesilain mukaiset arvokkaat luontotyypit

Inventointialueella ei ole luonnonsuojelulain mukaisia arvokkaita luontotyyppisiä. Alueella esiintyy metsälain mukaisia arvokkaita kohteita, kuten lähteitä, karu puuton suo, lehtoalue sekä luonnontilainen ympäristöstään erottuva puro. Näistä lähteet ja luonnontilaiset purot kuuluvat myös vesilain mukaisiin arvokkaisiin luontotyyppisiin. Laeissa mainitut arvokkaat luontotyypit on merkitty liitteen 4. karttaan. Tässä raportissa ei ole huomioitu Metsäkeskuksen soveltamisperusteita lakikohteiden osalta, vaan kaikki kohteet, jotka on mainittu metsälaissa ovat tässä mukana. Seuraavassa on kunkin alueen kuvaus.

1. Saniaislehto, Pakarilahden itäranta

Pakarilahden itärantaan laskevan puron varressa on saniaislehtoa hakkuusta alkaen aina rantaviivaan asti noin 80 metrin matkalla. Molemmiin puolin puronvartta on tiheitä kotkansiipikasvustoja. Puronvarressa on myös runsaasti lehtotähtimöä sekä pohjannokkosta. Muita vaateliaita lajeja alueella ovat sudenmarja, käenkaali, punaviinimarja, nuokkuhelmikkä, vadelma ja metsäkurjenpolvi. Lehtokaistale on leveimmillään noin 30 metriä ja sen pohjoisreuna noudattelee rantaan kulkevaa polkua. Lehtoalue ulottuu puron eteläpuolella enimmillään 10 metrin päähän purosta. Lehdon laidasta alkaen metsää on kevyesti harvennettu. Alue on arvokas biotooppina sekä usean alueellisesti uhanalaisen lajin esiintymäpaikkana. Rannassa, puron tuntumassa on vuonna 1989 havaittu leveäosmankäämiä, mitä ei kuitenkaan inventoinnin yhteydessä enää löytynyt. Lehtokuuti vaatii suojavöhykkeen, jota käsitellään varoen, mieluiten ainakin 20 metriä molemmiin puolin lehtoa. Lehdon laitaa kulkeva polku kulkee kankaalla, eikä kuluta lehtoa.

2. Lehto/lehtokorpi, Pakarilahden eteläranta

Pakarilahden etelärannassa, noin 350 metriä länsirantaan laskevasta purosta etelään, sijaitsee noin 40 metriä leveä painanteen lehtokorpijuotti tien ja rannan välissä. Lehtoalueen keskivaiheilla on heikko kausipuro. Alueella kasvaa runsaana lehtomataraa ja jonkin verran pohjannokkosta. Painanteen reunoilla ja pohjalla lähellä rantaa on hiirenporrasvaltaista lehtoa, jonka yläpuolella on runsaasti vadelmaa. Muita vaateliaita lajeja ovat lillukka, sudenmarja, lehtokorte, käenkaali, metsäkurjenpolvi ja oravanmarja. Lehtomatara ja pohjannokkonen ovat alueellisesti uhanalaisia. Lajien esiintymisestä tällä paikalla ei ole aiempia tietoja.

Pakarilahden rinnemetsä edellä kuvattujen kahden lehdon välissä on tuoretta kangasta, jossa on runsaasti pieniä lehtomaisia laikkuja. Laikuilla kasvaa mm. käenkaali ja muutamain paikoin myös metsäkurjenpolvi.

3. Karu suppasuo

Suo sijaitsee inventointialueen luoteisnurkassa Halttulanlahden länsipuolella. Suo on karua, puutonta rimpinevaa kuivaan kankaaseen syntyneessä supassa.

Pohjakerrosta luonnehtivat karut rahkasammalet ja kenttäkerroksen valtalajeja ovat leväkkö, valkopiirtoheinä ja mutasara sekä mätäspinoilla karpalo. Suo luetaan metsälain arvokkaisiin luontotyyppeihin kuuluviin karuihin, puuttomiin, pienikokoisiin soihin. Suolla ei ole uhanalaisia lajeja, mutta se on maisemallisesti arvokas alue yhdessä sitä reunustavien kankaiden kanssa. Halttulanniemen käytössä tulisi huomioida, että suo reunakankaineen jää rakentamisen ja voimakkaan kulutuksen ulkopuolelle.

4. Lähde, liniemi; Partiomajan länsipuoli

Lähde sijaitsee noin 50 m partiomajasta länteen vajaan 10 metrin päässä rannassa aivan kankaan reunassa. Tämäkin on avolähde, josta lähtee heikko lähdepuro lijärveen. Ravinteisuudeltaan lähde on mesotrofinen. Sammallajisto on mesotrofista: isonäkinsammal, lehväksammal, hetevarstasammal, luhtakuirisammal.

5. Lähde, liniemi; Partiomajan itäpuoli

Lähde sijaitsee partiomajasta noin 200 metriä koilliseen laitojitetun suon pohjoisimmassa kohdassa. Lähde on avolähde, noin 1,5 metriä halkaisijaltaan. Ilmeisesti ison lähteen vieressä on yksi tai useampi pieni purkauskohta. Lähiympäristö on luhtavaikutteista korpea. Lähde on mesotrofinen ja sen sammallajisto on edellistä vastaava. Lähteiden tyypillisistä putkilokasveista tavataan suohorsmaa. Lähdevedet valuvat vajaan 10 metrin päässä olevaan ojaan. Lähteen lähiympäristö vaatii suojavyöhykkeen, jotta alueen pienilmasto säilyy muuttumattomana.

6. Lähde, liniemi

Lähde sijaitsee liniemessä Lamposaarta vastapäätä noin 20 metriä rannasta. Lähteen ympäristö on hakattu ja lähdepuron reunamille on jätetty muutaman metrin suojavyöhyke. Lähde on karu eikä sen ympäristössä ole mainittavaa lajistoa. Sammallajisto on vaatimatonta kuiri- ja sirppisammalalajistoa. Metsäkeskus ei ole katsonut sen kuuluvan metsälain erityisen tärkeisiin elinympäristöihin. Lähteet kuuluvat kuitenkin vesilain suojeltuihin luontotyyppeihin ja sen muuttaminen on kielletty.

7. Lähde, lahnasen eteläranta

Lahnasen etelärannan lähde on merkitty peruskarttaan. Lähteen ympäristössä on tehty taimikon harvennusta ja vesaikon poistoa, eikä selkeää lähteensilmää ole löydettävissä. Lähteinen alue on laajuudeltaan vajaan aarin. Kasvillisuus alueella on karua ja puusto on käsiteltyä.

8. Purojuotti, Säkkinenlahden pohjukka

Säkkinenlahden pohjukan lounaispuolella on kapea luonnonpuro metsäteiden välissä. Kohteen kuuluminen metsälakikohteisiin on kyseenalaista, koska se ei

erotu, ainakaan huomattavan selvästi, puroa ympäröivästä kasvillisuudesta. Puro on keskikesällä vähävetinen ja osin sammalmaton peittämä. Puro kulkee pienessä painanteessa, jossa on huomattavasti metsäkortetta ja puusto on lehtipuuvältaista. Puro laskee tienlaitaaja.

9. Heposuon kangasmetsäsaareke

Heposuon rannassa Hepolammelta laskevan ojan eteläpuolella on pieni kangasmetsäsaareke. Soiden pienet hakkaamattomat kangasmetsäsaarekkeet ovat metsälain erityisen arvokkaita luontotyyppisiä.

10. Lehtolaikku, Pakarilahden kaakkoisranta

Pakarilahden kaakkoisrannan ylärinteen tasanteella on tuoreen lehdon laikku 5-tien leikkauksen ja sähkölinjan välissä. Lajistoon kuuluu mm. näsiä, metsäkurjenpolvi, käenkaali, koiranputki, karhunputki ja oravanmarja. Sähkölinjan vuoksi puustoa on poistettu jonkin verran. Lehtolaikku on noin 2 aarin kokoinen ja sen tien puoleisella laidalla on ketokaunokkiesiintymä.

11. Kuorepuro, Karhulankylästä länteen.

Kuorepuro on jokseenkin luonnontilainen vesiuoma. Iijärven ja tien välinen alue on luhtarantainen. Länsiranta on jyrkkärinteistä kuusikkokangasta, jonka alla on heikkoa tihkupintaa noin 5 metrin matkalla. Tien pohjoispuolella myllypuro kulkee toista metriä syvän uurtuneessa uomassa, joka on kivikkoinen. Ylempää puro muuttuu syvävetisemmäksi, noin 2 metriä leveäksi. Tiestä noin 10 metriä pohjoiseen, puron länsirannassa on pieni lehtolaikku, joka on osittain soistunut. Paikalla kasvaa mm. käenkaali, lillukka, karhunputki ja mesiangervo sekä joitakin tuomia. Tien läheisyydessä on myös metsäkurjenpolvea.

Muut luonnoltaan merkittävät alueet

Seuraavassa kuvataan kohteittain sellaiset alueet, jotka ovat kasvillisuudeltaan, maisemaltaan tai muutoin merkittäviksi luettavia kohteita, mutta niitä ei mainita laeissa.

1. Jokien luhtarannat vesistöineen

Jokien alajuoksuille on muodostunut paikoin laajojakin luhta-alueita, jotka ovat maisemallisesti merkittäviä. Ne tarjoavat myös vesilinnustolle suoja- ja pesimäympäristöjä. Luhdilla on myös merkitystä virkistyskäytölle, pääasiassa metsästykselle. Inventointialueella on useita luhtareunaisia jokivarsia, joista merkittävimmät ovat Silvennonsuo Heikkisenjoen länsipuolella, Pääpuron luhta-alue Lahnasen koillisreunassa sekä Heposuo Pakarilahden koillisrannassa. Heposuon rannassa on pieni kangasmetsäsaareke, joka on metsälakikohde.

2. Hövelön alue

Alue on erikoislaatuinen särkkämäinen muodostuma, joka hallitsee maisemaa monelta suunnalta. Paikoittain on reheviä laikkuja, joilla kasvaa metsäkurjenpol-

vea, nuokkuhelmikkää ja kieloa. Myös käenkaalia on paikoin. Alueen luonteen säilyttämiseksi rakentamiselta tulisi pidättäytyä. Alue soveltuu virkistyskäyttöön ja se on hyvää sorsastusaluetta. Alue tarjoaa linnustolle suoja- ja pesimispaikkoja.

3. Lehtomaiset kankaat

Lehtomaiset kankaat on laitettu tähän maininnan vuoksi, koska inventointialueen varsinaiset lehdot ovat keskittyneet Pakarilahden ympäristöön. Lehtomaisia kankaita, tai oikeammin lehtomaisia laikkuja tuoreella kankaalla, tavataan Paikoin liniemessä ja Pakarilahden alueella. Lisäksi lehtomaisia piirteitä on Ristijärven pirtin pohjoispuolella pienellä alueella tien ja sähkölinjan välissä. Tämä alue on kuitenkin verraten käsiteltyä.

4. Koiraniemen etelärannan niitty- ja kulttuurimaisema-alue

Alueella on autioituneita taloja ja vanhoja peltoalueita. Luonnoltaan merkittävin alue on ylärinteessä sijaitseva kuiva niitty, jolla kasvaa kaksi uhanalaista kasvilajia. Niittylajisto on muutoinkin merkittävää: pukinjuuri, metsäkurjenpolvi, hiirenvirna, tuoksusimake, päivänkakkara, kissankello, siankärsämö, keltano, punaailakki ja paikoin katajia. Alue on maisemallisesti arvokas.

5. Heikkisenjoki

Heikkisenjoen alajuoksun rannat ovat reheväkasvuisia suuruohorantoja. Kasvillisuudessa vallitsevat mesiangervo, huopaohdake, ojakellukka ja karhunputki. Puusto on koivuvaltaista ja harmaaleppää on runsaasti. Joki on luonnontilainen, kivikkoinen.

6. Mäntymäen kivikkoranta; liniemen länsiosa

Mäntymäen rannassa on nykyisin veden puolella oleva luonnonkivikko/louhikko, joka on poikkeuksellinen muodostuma alueella. Kivikon pohjoisreunaan on tehty venepoukama. Rannassa on kesämökki.

7. Vanha peltoalue Pakarilahden eteläpohjukassa

Vanhalla pelto- ja niittyalueella on rehevää kasvillisuutta, joka on erittäin tiheää. Valtalajeja ovathuopaohdake, vadelma, lillukka, karhunputki ja metsäruusu. Pohjakerros puuttuu kokonaan. Suo-orvokkia on paikoin runsaasti. Puusto on harvahkoa koivikkoa. Ilmeisesti alue on jääne rehevästä metsästä, joka on aikoinaan otettu maatalouskäyttöön. Käytön loputtua alueelle on kehittynyt runsas suuruohokasvillisuus ravinteikkaan maaperän ansiosta. Alueella runsaana esiintyvää metsäruusua ei tavattu muualta inventoinnin yhteydessä.

Lisäksi muut luonnontilaiset purot ja joet ovat kohteita, jotka tulisi säästää. Näämä on merkitty karttaan, mutta niitä ei ole numeroitu.

Muuta mainittavaa

Hautausmaan rannassa on jonkin verran järvimalmia. Iijärvellä liikuskeli joutsenpari kolmen poikasen kanssa.

3.1.5. Maisemakuva

Kahden suuren maisemaelementin kohtaamispisteitä eli maiseman solmukohtia ovat mm. Möttölänniemi ja Lamposaari, Lehminiemi, Tuliharju, Putkolanniemi, Koiraniemi, Koivuniemi ja Laukannimen itäkärki. Möttölänniemessä ja Tulinie-
messä avoimet viljelykset, kulttuurihistoriallisesti paikoin arvokkaat rakennukset ja ranta muodostavat erityisen komean kokonaisuuden. Herkkiä ja hienoja kohteita ovat myös Vattuniemen ja Törmän alueet.

Maisemarakennekarttaan on merkitty korkeimmat vaarojen ja kankaiden näköalapaikat sekä niiltä avautuvat näköalat. Saukkovaara ja sen rinteet tarjoavat komeimpia, kilometrien mittaisia näkymälinjoja yli soiden seuraaville vaaroille asti. Myös Lampovaaralta ja Koljatinvaaralta avautuu suunnittelualueelle pitkiä vesistönäköaloja. Iijärven pohjoispuolisilta vaaroilta Halttulankankaalta ei juurikaan selänteen korkeammalta paikalta avaudu vesistönäköaloja. Palokankaalla ja reporinteellä tilanne on sama. liniemen selänne on topografialtaan muita selänteitä matalampi, laakeampi ja niin puustoinen, ettei sieltä juurikaan avaudu vesistönäköaloja. Juurikkaniemeltä ja Mäntymäeltä avautuvat pitkät vesistönäkymät.

Rantojen hienot, kookkaat maisemamänyyt ovat maisemallisia erityispiirteitä alueella. Maisemakuvaa vaurioittavia tekijöitä ovat maa-ainesten ottoalueet varsinkin Reporinteiden alueella, pensoittuvat pellot aiemmin avonaisilla peltoaukeilla, rantaniittyjen ja yleensäkin aiemmin avoimena olleiden ranta-alueiden puustoittuminen sekä rämesoiden ylitieheä puustoittuminen. Lahnasen etelä- ja varsinkin pohjoisrannalla pensoittuminen on muuttanut maisemakuvaa suljetumaksi. Samoin on käynyt Haltulanniemen ja Veikkolan alueella.

Möttölänniemen kulttuurihistoriallisesti arvokkaat alueet ja vesi tulisivat maisemakuvassa paremmin esille, mikäli nuorta rantapuustoa ja pensaikkoa aiemmilta niityiltä ja pelloilta harvennettisiin. Marjoniemen ja Tuliharjun välisellä rantavyöhykkeellä järvi erottuisi paremmin tielle, mikäli rantametsikköä harvennettisiin varoen ryhmiin. Putkolanniemellä niemen pellot eivät pääse paikoitellen maisemakuvassa esille rantojen tiiviin pensoittumisen ja puustoittumisen johdosta. Pakarinlahtea ei erota tieltä tiheään rantapuuston johdosta. Myös Pohjaslahdella ja Koiraniemessä on vanhoja peltoalueita sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden lähialueita, jotka ovat umpeenkasvamassa. Muuralinlahdella suoalue on puustoittumassa. Putkonsalmessa salmen länsiranta on myös pensoittunut.

3.2. Esi- ja kulttuurihistoria

Suunnittelualueella sijaitsee 13 esihistoriallista suojelukohdetta. Muinaismuistoalueet on saatu Kainuun seutukaavaliiton julkaisusta: Kainuun esihistorialliset Suunnittelualueella sijaitsee 13 esihistoriallista suojelukohdetta. Muinaismuisto-

alueet muinaisjäännökset, julkaisu B:4. Kajaani, 1988. Kainuun museo on tarkistanut ja täydentänyt julkaisun sisältämää asiatietoa vuonna 2001.

Alueella esiintyvät esihistorialliset suojelukohteet ovat kaikki II luokan kivikautisia asuinpaikkoja. Numerot 1-3, Tuomela, Pehkola ja Pohjola, sijaitsevat Ristijärven taajamakeskustan rannoilla. Numerot 4-6, Pussila, Onnenniemi, Kärkelänniemi sijaitsevat Koiraniemessä. Lisäksi, Pääpurolla (11), Tuliniemessä (10), Vattuniemessä (12) ja Likoniemessä (20) sijaitsee yksittäisiä esihistoriallisia asuinpaikkoja. Kellukka (22) ja hautausmaa (7) muodostavat melko yhtenäisen kivikautisen asuinpaikka-alueen Koiraniemen pohjoispuolella. Vuoden 2001 keuhkolla löytyi lisäksi kivikautinen asuinpaikka Halttusensaaresta.

1. Tuomela, kivikautinen asuinpaikka. Löydöt: korutaltoa, tasataltoa, kvartseja
2. Pehkola, kivikautinen asuinpaikka. Löydöt: kvartseja ym.
3. Pohjola, kivikautinen asuinpaikka. Löydöt: kvartseja ym.
4. Pussila, kivikautinen asuinpaikka. Löydöt: kvartseja ym.
5. Onnenniemi, kivikautinen asuinpaikka. Löydöt: kirves, taltoa, kvartseja ym.
6. Kärkelänniemi, kivikautinen asuinpaikka. Löydöt: kvartseja.
7. Hautausmaa, kivikautinen asuinpaikka. Löydöt: kvartseja.
8. Hepopuro (ei kaava-alueella), kivikautinen asuinpaikka.
10. Tuliniemi, kivikautinen asuinpaikka. Löydöt: hioin, kvartseja ym.
11. Pääpuro, kivikautinen asuinpaikka. Löydöt: hioin, kvartseja ym.
12. Vattuniemi, kivikautinen asuinpaikka. Löydöt kvartseja, värttinäkivi.
20. Likoniemi, kivikautinen asuinpaikka. Löydöt: kvartseja.
22. Kellukka, kivikautinen asuinpaikka. Löydöt: kvartseja, palanutta luuta.

Koko seudulla tavataan vaara-asutusta. Asutus on harvaa ja tasaisesti jakautunutta vaarojen rinteille sekä vesistöjen varsille. Rakennukset ovat väljästi ja säännöttömästi ryhmiteltyjä. Koko seudulla tavattavan vaara- ja järviasutuksen yhteisenä piirteenä on avarat ja pitkät näkymät. Suomen korkeimmalla sijaitseva vaara-asutus on Ristijärven Saukkovaaralla. Muutoinkin Ristijärvellä on vanhaan asutusta jopa 300 metrin korkeudella.

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden hoito-ohjelmaa ja lisäinventointeja ollaan parhaillaan laatimassa. Vanhojen rakennusten inventointikortit ovat olleet käytettävissä tämän osuuden lähdeaineistona. Alla on lueteltu inventointikohteet alueittain. Valtakunnallisesti, seudullisesti tai paikallisesti arvokkaita kohteita ei eritelty inventoinnissa.

Alueet on numeroitu, jonka jälkeen seuraava alanumero osoittaa em. Inventoinnin inventointikortissa olevan numeron. Esimerkiksi merkintä 2.1. tarkoittaa alueen 2, Tuliharju, Möttölänniemi, kohdetta 1, Alkula-nimistä asuinrakennusta aittoineen (rakennusinventointikorteissa merkitty kyseiselle alueelle numerolla 1). Alue 1 on kirkonkylän alue ja alue 2 ovat Tuliharjun, Kivikylän ja Möttölänniemien alueet.

Kirkonkylällä (alue 1) sijaitsee 18 kulttuurihistoriallisesti arvokasta rakennusta tai rakennettua ympäristöä. Näitä ovat:

- 1.1. Alanko, asuinrakennus vuodelta 1846 ja kaksi vanhaa aittaa
- 1.2. Kansakoulu, Ristijärven vanhin kansakoulu, rakennettu vuonna 1846
- 1.3. Kirkko ja tapuli, G. af Sillen suunnittelema, vuonna 1807 rakennettu kirkko ja vuonna 1840 rakennettu kellotapuli
- 1.4. Kotiniemi, vilja-aitta 1800-luvun alkupuolelta
- 1.5. Kärkelä, Koirasalmen entinen lossipaikka, jossa vuonna 1934 rakennettu asuinrakennus ja vuonna 1845 rakennetut talousrakennus ja sauna (nykyisin yksityisessä omistuksessa)
- 1.6. Maamieskoulu, vuonna 1930 rakennettu koulurakennus
- 1.7. Makasiini, Ristijärven kunnan entinen varastorakennus ('lainamakasiini', 'kassamakasiini')
- 1.8. Mikkola, 1700-luvun lopulla rakennettu vilja-aitta
- 1.9. Männikkö, vuonna 1921 rakennettu mansardikattoinen asuin/toimistorakennus
- 1.10. Oikarila, lähes ehjä pihapiiri, asuinrakennus, aitta, luhti ja (navetta)lato/talli, talli vuodelta 1812
- 1.11. Pappila, vuonna 1807 rakennettu pappila, joka on edelleen käytössä
- 1.12. Pehkola, vuonna 1847 rakennettu huonokuntoinen talli erillään Pehkolan pihapiiristä
- 1.13. Pohjola, 1800-luvulla rakennettu talliluhti
- 1.14. Pussila, asuinrakennus vuodelta 1936, kolme aittarakennusta, talli, riihi vuodelta 1879, masiinihuone, savusauna ja navetta, kaksi aittaa tuotu Koiraniemestä (1800-luvulta)
- 1.15. Putkola, 1800-luvun aittarakennus
- 1.16. Toivola, talliluhti vuodelta 1786, vilja-aitta ja puoti

1.17. Kesämökki, Tolonen Eero, Alangon 1800-luvun tallista tehty kesämökki, luhti vuodelta 1864 ja vilja-aitta

1.18. Tuomela, asuinrakennus vuodelta 1915, kolme aittaa ja savusauna

Tuliharjulla, Kivikylässä ja Möttölänniemellä (alue 2) sijaitsee 15 kulttuurihistoriallisesti arvokasta rakennusta tai rakennettua ympäristöä. Kivikylä ei varsinaisesti sijaitse suunnittelualueella, jos tarkastellaan rajattua aluetta. Kivikylän alueelta ei täten tässä luettelossa ole kohteita 2.9 (Leivola), 2.13 (Mustola), 2.18 (Varpula) ja 2.19 (Välitalo). Arvokkaita kohteita ovat:

2.1. Alkula, vuonna 1927 rakennettu asuinrakennus ja kaksi aittaa

2.2. Asema, vuonna 1935 rakennettu asemarakennus, asuinrakennus sekä viisi pientä aittaa

2.3. Haaparanta, Niemelän sukutilasta (1678) lohkaistu tila, tuohikattoinen vilja-aitta vuodelta 1737, lisäksi asuinrakennus, aitta, riihi, savusauna ja paja

2.4. Heinälä, vuonna 1910 rakennettu asuinrakennus, jossa alun perin ollut aumakatto, talli, luhti, riihi ja masiinahuone

2.5. Kariniemi, asuinrakennus 1800-luvun alusta ja luhti vuodelta 1861

2.6. Kemilä, hyväkuntoinen asuinrakennus vuodelta 1892 ja

2.7. Kinnula, Saukkovaaran länsirinteellä sijaitseva ehjänä säilynyt pihapiiri, jossa 1900-luvun alussa rakennettu asuinrakennus, luhti, navetta, talli, vilja-aitta

2.8. Koivikko, riihi 1800-luvulta, kaksi aittaa ja paja

2.10 Leponiemi, asuinrakennus 1800-luvun alusta

2.11. Lukkarila, kanttorin asunnoksi rakennettu asuinrakennus, jonka vieressä aitta (toimii nykyisin leirintäalueen tukikohtana)

2.12. Muikkula, ehjä pihapiiri Iijärven Muikkulahdessa, jossa asuinrakennus, kaksi aittaa, riihi ja saunarakennus

2.13. Niemi, Möttölänniemien kärjessä sijaitseva 1800-luvun alun asuinrakennus, talli, luhti ja aitta vuodelta 1840

2.15 Onnela, vuonna 1915 rakennettu asuinrakennus, luhti ja vilja-aitta 1800-luvulta sekä riihi ja talli

2.16 Tuliniemi, 1800-luvulla rakennetut asuinrakennus, vilja-aitta ja riihi

- 2.17 Tyvi, vanha asuinpaikka, jossa ehjässä pihapiirissä asuinrakennus, ki-
vinavetta, luhti, riihi ja aittarakennus

3.3. Maisema- ja luontoselvitysten johtopäätökset

Johtopäätöksissä esitetään rakentamiseen ensisijaisesti ja toissijaisesti soveltu-
vat alueet; alueet, joiden rakentamiseen liittyy reunaehtoja sekä maiseman ja
luonnon kannalta edustavat, säästettävät alueet. Johtopäätöksiä havainnollis-
taa rakennettavuuskartta (liite 7).

Luonto

Merkittävät luontotyytit (luonnoltaan merkittävät kohteet, ks 3.1.5, kohteet 1-7)
ovat keskittyneet Pakarilahden seudulle sekä liniemen etelärannalle. Lisäksi joet
suistoineen sekä alueen lähes ainoa ojittamaton suo ovat merkittäviä kohteita.

Kasvillisuudeltaan merkittävintä aluetta (uhanalaiset eliölajit, ks 3.1.6, kohteet 1-
16 ja harvinaiset lajit 1-2) on Pakarilahden itä- ja etelärannat. Merkittävä kulttuu-
rilajisto on keskittynyt Koiraniemeen ja Karhulankylän Kanervan talon tuntu-
maan. Harvinaisia vesikasveja tavataan kirkonkylän ympäristöstä käsittäen Pa-
karilahden itärannan ja Puolangan tien maantiesillan välin.

Alueella esiintyy metsälain mukaisia arvokkaita kohteita, kuten lähteitä, karu
puuton suo, lehtoalue sekä luonnontilainen ympäristöstään erottuva puro. Näis-
tä lähteet ja luonnontilaiset purot kuuluvat myös vesilain mukaisiin arvokkaisiin
luontotyypeihin (ks 3.1.5., arvokkaat luontotyytit 1-11).

lökkäämmän metsän alueita löytyy liniemen etelärannan tuntumasta, Pakarilah-
den länsirannan rinteestä sekä Halttulanlahden läheisyydestä, jossa ne ovat
pieninä kuvioina.

Merkittävät luontotyytit, kasvillisuudeltaan merkittävät alueet, metsä- ja vesilain
mukaiset arvokkaat luontotyytit sekä iäkkäät metsät on esitetty liitekartassa. Ne
eivät sovellu rakentamiseen. Lisäksi niitä ympäröivien alueiden olosuhteiden
säilymiseen tulee kiinnittää huomiota.

Luontoselvityskartassa on lisäksi esitetty kasvillisuuden kulutuksenkestoltaan
herkimmät alueet, joiden rakentamista tulee välttää tai joiden kulutusta täytyy
ohjata (Liite 4).

Perinnemaisemakohteita ei ole Ristijärveltä löydettävissä kaavoitustyön aikana
käytettävistä selvityksistä.

Maisema

Vaaraselänteet ovat maisemakuvassa hallitsevia alueita, joita ei suositella koko
pinta-alaltaan käsiteltynä ensisijaisesti rakentamiseen. Laki- eli korkeimpien
alueiden rakentaminen erottuu maisemakuvassa kauas. Selännealueet ja si-
vuselänteet ovat myös vedenjakaja-alueita, joiden rakentamista tulee välttää
maiseman vesitasapainolle tärkeinä alueina. Osittainen rakentaminen seläntei-

den lakialueille ja reunamille edellyttää korkeatasoista rakennus- ja ympäristösuunnittelua, joka liittyy rakentamisen ympäristöönsä.

Loivat ja loivahkot rinteet soveltuvat ensisijaisesti eri kerroksiselle rakentamiselle, mikäli alueella ei ole luontoon tai esi- ja kulttuurihistoriaan liittyviä erityisiä arvoja. Loivat rinteet eivät aseta erityisiä vaatimuksia rakentamisen kerrosluvulle, ympäristösuunnittelulle tai ympäristörakentamiselle. Loivan rinteiden yläarvoilla (alle 22%) rakentaminen aiheuttaa kustannusvaikutuksia ja edellyttää helposti ympäristövaurioita aiheuttavaa louhintaa sekä huolellista ympäristösuunnittelua.

Jyrkät rinteet eivät sovellu rakentamiseen. Ne ovat yleensä kallioisia ja niiden kasvillisuus on kulutukselle altista. Yli 22 %:n rinteeseen on lisäksi vaikeaa sovitaa rakentamista ja liikenteen yhteyksiä. Ympäristörakentaminen vaatii erittäin huolellista suunnittelua sekä muodostaa huomattavan kustannusvaikutuksen.

Laaksoalueista suolaaksot ja niitä jäsentävät kosteikkopainanteet eivät sovellu ensisijaisesti rakentamiseen luonnon ja maiseman ominaispiirteidensä johdosta. Peltolaaksot soveltuvat rakentamiseen toissijaisesti avoimuutensa johdosta. Mikäli peltolaaksot rakennetaan, tulee erityistä huomiota kiinnittää uuden kehitettävän reunavyöhykkeen muodostamiseen.

Vedenjakaja-alueet sekä maiseman verisuonistona toimivat veden purkautumisen purot, lammot, joet ja muut pienvedet tulisi säästää rakentamiselta maiseman vesitasapainolle tärkeinä alueina.

Maiseman solmukohtia ovat mm. Möttölänniemi ja Lamposaari, Lehminiemi, Tulliharju, Putkolanniemi, Koiraniemi, Koivuniemi ja Laukanniemen itäkärki. Möttölänniemessä ja Tulliniemessä viljelykset, kulttuurihistoriallisesti paikoin arvokkaat rakennukset ja ranta muodostavat erityisen komean kokonaisuuden. Maiseman solmukohdissa mahdollisen lisärakentamisen liittämiseen ympäristöönsä tulee kiinnittää erityistä huomiota. Lisäksi *saarissa ja muissa niemissä* tulee kiinnittää huomiota riittävän ranta- ja tonttipuuston säilymiseen, jolloin rakentaminen ei riko maisemakuvaa.

Esi- ja kulttuurihistoria

Kiinteät muinaisjäännökset ovat Suomen historian muistomerkkeinä muinaismuistolain nojalla suojeltuja, jolloin niihin ei saa lainkaan kajota. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden hoito-ohjelmaa ja läsinventointeja ollaan parhailaan laatimassa. Yleisesti voidaan todeta, että myös kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa kohteissa mahdollisen lisärakentamisen tapaan ja määrään sekä lisärakentamisen liittämiseen ympäristöönsä tulee kiinnittää erityistä huomiota.

3.4. Yhdyskuntarakenne

Alueen pysyvä asutus on keskittynyt järvien rannoille Ristijärven kirkonkylän, Möttölänniemen, Koiraniemen, Tulliharjun sekä maakunnallisesti ja maisemallisesti arvokkaan Karhulankylän alueille. Viljelyspellot sijoittuvat kyläkeskittymien

kohdalla rantaniityille. Kylien väliset alueet ovat pääosin maa- ja metsätalouksikäytössä.

Loma-asutus sijoittuu veden läheisyyteen. Saaret ovat pääasiassa rakentamattomia.

3.5. Yhdyskuntatekninen huolto

Rantayleiskaava-alue ei kuulu yleisen viemäriverkoston piiriin. Vesi- ja viemäriverkosto kattaa Ristijärven keskusta-alueen. Kaavatyön aikana vesijohtoverkko ulotettiin myös Tuliharjun alueelle.

Ristijärven keskustan yleiskaava-alue ei kuulu kokonaisuudessaan vesihuoltolaitoksen toiminta-alueelle. Viemäriverkko puuttuu Asemanseudulta ja Putkolanniemen alueelta sekä Pakarinlahden ja Koiraniemen ranta-alueelta. Vesihuoltoverkko tulee laajentaa myöhemmin myös viemäröinnin osalta näille alueille.

3.6. Liikenne

Ristijärven kirkonkylän liikenneverkko rakentuu yleisten teiden varaan. Valtatie 5 sivuaa Ristijärven taajamaa eteläpuolitse. Lännessä taajama rajautuu Puolankatiehen (mt 888) ja Saukontie (mt 8881) toimii taajamatienä, jonka varteen keskusta on rakentunut.

3.7. Palvelut, elinkeinotoiminta ja työpaikat

Kunnan tärkeimmän elinkeinon muodostavat palvelut, mitkä keskittyvät Ristijärven keskustan alueelle. Maa- ja metsätalous työllistää hieman alle kolmanneksen ja teollisuus reilun 10% työvoimasta.

Ristijärven työpaikat vähenivät 1990-1995 29%, mutta vuodesta 1995 vuoteen 1999 niiden määrä on pysytellyt jokseenkin samana. Kunnassa oli vuonna 1999 502 työpaikkaa (Tilastokeskus)

3.8. Väestö

Ristijärvellä syntyneiden enemmyys on ollut tappiollista lähes koko 1990-luvun ajan. Nettomuutto on ollut keskimäärin 25 henkeä/v tappiollinen 1990-luvulla. Vuodesta 1980 vuoteen 1999 kunnan asukasluku supistui 643 hengellä (26%), 2469 hengestä 1826 henkeen (Kajaanin kehittämiskeskuksen raportti; Tilastokeskuksen ja Kajaanin kehittämiskeskuksen ennusteet Kainuun väestöstä 1999-2020).

Tilastokeskuksen omavaraisennusteen mukaan väkiluku vähenee Ristijärvellä – 18% vuosina 1999-2020. Trendiennusteen mukaan vähenemistä tapahtuu 39%, joka tarkoittaa 1121 henkeä vuonna 2020. Kajaanin kehittämiskeskuksen väestöennusteen mukaan väheneminen olisi 34% vuoteen 2020 mennessä, jolloin kunnan väkiluku olisi 1200 asukasta.

Tilastokeskuksen ja Kainuun kehittämiskeskuksen tekemiä väestöennusteita tarkennettiin Kainuun liitossa 27.6.2001 pidetyssä palaverissa. Ristijärvellä taa-jamaan on panostettu ja mikäli keskustan asuntopulaan, ympäristön viihtyvyy-teen sekä kunnan erilaisuuteen matkailupaikkana tullaan kiinnittämään huomio-ta, voi väestöennuste olla ennustettua suotuisampi. Kainuun liiton hallitus ja/tai valtuusto päättävät myöhemmin Kainuun maakuntasuunnitelmalle ja -kaavalle 2020 asetettavasta väestöennusteesta.

Kunnassa hyväksytyin väestöennusteen mukaan kunnan väheneminen on kes-kimäärin 10-15 henkilöä vuodessa. Tällöin väkiluku on 1500 vuonna 2020.

4. YLEISKAAVAN VAIKUTUKSET

4.1. Arviointimenetelmät

Yleiskaavan vaikutustarkastelu on tehty uuden maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 9§:n mukaisesti. Vaikutusten selvittämisessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus, aikaisemmin tehdyt selvitykset sekä muut selvitys-ten tarpeellisuuteen vaikuttavat seikat.

4.2. Vaikutustarkastelu osa-alueittain

4.2.1. Vaikutukset luontoon

Kaavassa on jätetty luonnonarvoiltaan arvokkaat kohteet kokonaan rakentami-sen ulkopuolelle. Tämä edesauttaa arvokkaiden elinympäristöjen säilymisen. Metsälaissa ja vesilaissa mainitut arvokkaat kohteet on osoitettu MY merkinnällä ja aluerajaus on tehty riittävän laajaksi turvataksaan arvokkaiden elinympäristö-ten säilyminen. Kaava ei sinällään rajoita metsähoidollisia toimenpiteitä alueella. Ainoastaan rakentaminen näille aluille on rajoitettu. Maanomistajalle jää vastuu metsähoidollisten toimenpiteiden lainmukaisesta käsittelystä.

4.2.2. Vaikutukset maisemaan

Maisemaselvityksissä ilmenneet rakentamiseen soveltumattomat alueet on huomioitu rakennuspaikkojen sijoittelussa. Kaavan mukaisesti toteutettuna uu-det rakennukset eivät riko maisemaa. Uusien lomarakennusten sijoittelussa on pyritty siihen, että lomamökkien lisäys vain täydentää maisemaa eikä vaikutel-masta tulisi liian hajanainen. Mikäli kaava toteutuu, suurin muutos tulee ole-maan Ristijärven pohjoisrannalla, jonne on kaavassa osoitettu 19 uutta lomara-kennuspaikkaa.

4.2.3. Vaikutukset yhdyskuntarakenteeseen

Kaavan tarkoituksena on ollut säilyttää olemassa oleva yhdyskuntarakenne. Olemassa olevia rakennuskeskittymiä pyritään täydentämään ja hajasijoitusta vähentämään. Ilman kaavaa rakentaminen olisi hallitsematonta ja yhdyskun-tarakenteesta saattaisi tulla hajanainen. Pysyvä asutus on pyritty sijoittamaan hy-

vien kulkuyhteyksien tuntumaan sekä selkeisiin asutuskeskittymiin, mikä mahdollistaa keskitetyn jätevesien käsittelyn sekä jätteiden keräilyn.

Keskustan alueella kaavassa merkitty yhdyskuntarakenteen laajenemisaalue on maanomistusoloiltaan niin pirstoutunut, että sen rakentuminen on syytä ratkaista asemakaavalla.

4.2.4. Vaikutukset yhdyskuntateknisiin verkostoihin

Rantayleiskaava-alue ei kuulu yhdyskuntateknisten verkostojen piiriin. Tuliharjulle vedettiin kaavatyön aikana vesijohtoverkko. Tämä on huomioitu pyrki- myksenä sijoittaa pysyvän asutuksen toiveita kyseiselle alueelle. Uusien asuin- rakennusten myötä paine keskitettyyn jätevesien käsittelyyn kasvaa. Alueen si- jainti lähellä Ristijärven keskustaa edesauttaa viemäriverkoston ulottamista Tu- liharjulle. Tuliharjun jätevesien käsittely jätetään asukkaiden ja kunnan ratkais- tavaksi. Kaava kuitenkin edesauttaa yhdyskuntateknisen verkoston laajentamis- ta.

Vesihuoltolaitoksen toiminta-alue on suppeampi kuin yleiskaava-alue. Viemäri- verkko puuttuu Asemanseudulta ja Putkolanniemen alueelta sekä Pakarinlah- den ja Koiraniemen ranta-alueelta. Vesihuoltoverkkoa tulisi laajentaa myös vie- märeinnin osalta vähitellen näille alueille.

Uusille lomarakennuspaikoille menevien teiden linjauksissa pystytään hyödyn- tämään pitkälle olemassa olevaa tieverkkoa.

4.2.5. Sosiaaliset vaikutukset

Kaava ei toteutuessaankaan tule lisäämään paljonkaan pysyvää asutusta eikä lomamökkien määrää niin suuresti, että siitä aiheutuisi kohtuutonta haittaa tai häiriötä kenellekään. Muutamassa paikassa olemassa olevien mökkien lähei- syyteen sijoitetut uudet mökit saattavat häiritä rauhaan tottuneita mökkeilijöitä.

Kaavoituksella on pyritty saamaan uusia houkuttelevia tontteja ranta-alueille. Toteutuessaan kaava tulee lisäämään Ristijärvellä lomailijoita ja mahdollisesti tuo myös lisää asutusta. Tämän myötä kunnan sosiaalinen ilmapiiri piristyy.

Kaavaprosessi on tehty avoimesti tiedottamalla ja eri tahoja kuuntelemalla. Maanomistajien toiveet on pyritty huomioimaan mitoituksen asettamisessa rajois- sa. Pääperiaatteena on ollut noudattaa maanomistajien tasapuolista kohtelua rakennuspaikkojen sijoittelussa. Mitoituksen lähtökohtana on kantatilatarkastelu, jonka pohjalta rakennuspaikat on jaettu tasapuolisesti eri maanomistajien kes- ken. Kaavassa on tavoiteltu ratkaisua, jossa yksityinen maanomistaja ei koe suunnitelman vaikeuttavan elinkeinoaan.

4.2.6. Vaikutukset liikenteeseen

Rantayleiskaava-alueelle rakennettavan uuden pysyvän asutuksen ja uusien lomamökkien lukumäärä ei aiheuta liikennemäärien oleellista kasvamista. Lo- mamökkien määrä tulee eniten kasvamaan Ristijärven pohjoispuolella, jonne on kaavassa osoitettu 19 uutta loma-asunnon paikkaa. Alueen liikennemäärässä se näkyy varsinkin kesäaikana, mutta ei vaikuta liikenneturvallisuuteen. Kevyen

liikenteen määrän pieni kasvu kaava-alueelta keskustaan päin lisää paineita kevyen liikenteen väylän rakentamiseksi valtatie 5 varteen.

4.2.7. Vaikutukset yhdyskuntatalouteen

Uusien pysyvien asuinpaikkojen rakentaminen joillekin alueille lisää painetta liittämään ne kunnallisen viemäriverkon piiriin (esim. Tuliharju). Keskustan alueella yhdyskuntatekninen verkosto on olemassa, mutta ei ulotu Koiraniemeen, joka on otettu kaavassa mukaan keskusta-alueeseen. Mikäli Koiraniemi rakentuu kaavan mukaisesti, suositellaan myös sen liittämistä yleiseen viemäriverkostoon. Keskusta-alueen ja Koiraniemen rakentaminen vaatii asemakaavan tarkistamista ja laajentamista.

5. YHTEYS MUUHUN KAAVOITUKSEEN

5.1. Seutukaava

Suunnittelualue kuuluu Kainuun seutukaava-alueeseen. Voimassa oleva seutukaava on Kainuun 3. seutukaava, mikä on vahvistettu Ympäristöministeriössä 15.3.1991. Uuden maakuntakaavan laatiminen on käynnissä ja se tulee valmistuessaan korvaamaan seutukaavan. Valmistumisajankohta on arvioitu olevan vuonna 2004.

5.2. Yleiskaava

Alueella ei ole yleiskaavaa.

5.3. Asemakaava

Rantayleiskaava-alueella ei ole asemakaavoja. Keskustassa on voimassa vuoden 1990 Ristijärven kirkonkylän asemakaava. Osa Ristijärven keskustan läheisistä ranta-alueista kuuluvat asemakaavan lievealueelle.

5.4. Ranta-asemakaava

Rantayleiskaava-alueelle sijoittuu yksityisille maanomistajille kuuluva Kemilän ranta-asemakaava-alue vuodelta 1991.

5.5. Rakennusjärjestys

Kaavan laatimisen aikana voimassa ollut kunnan rakennusjärjestys on kunnantaluuston hyväksymä 19.12.1991. Uuden Ristijärven rakennusjärjestyksen laatiminen alkoi 13.2.2001 ja luonnos siitä oli nähtävillä 20.5 – 15.6.2001. Varsinainen ehdotus rakennusjärjestykseksi on ollut nähtävillä 22.10-23.11.2001 välisen ajan.

5.6. Maanomistus

Suurin osa ranta-alueesta on yksityisten omistuksessa.

6. OSALLISTUMIS- JA ARVIOINTISUUNNITELMA

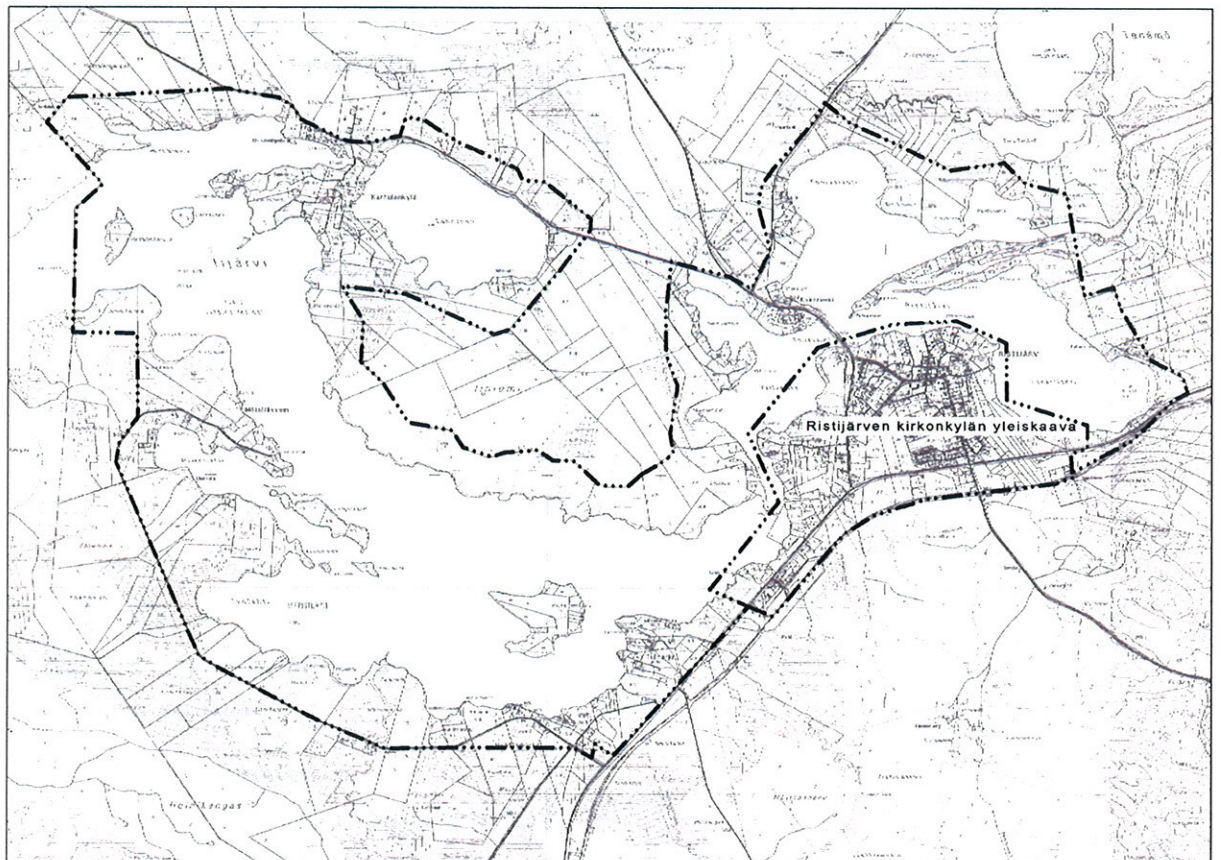
6.1. Mitä kaavoitus koskee

Iijärven ja Ristijärven rantayleiskaava-alue käsittää ranta-alueet noin 200 – 300 metrin syvyyiseltä ranta-alueelta, mikä näkyy tarkemmin oheiselta suunnittelualueen rajauskartalta. Ristijärven kirkonkylän yleiskaava-alueen rajaus näkyy myös kyseiseltä rajauskartalta.

Ristijärven kunnanhallitus päätti 23.6.1999 kokouksessaan laatia Iijärven ja Ristijärven rantojen yleiskaavan sekä Ristijärven kirkonkylän yleiskaavaan. Yleiskaavojen tavoitteena on ohjata rakentamista ja muuta maankäyttöä seuraavasti:

- edistetään valtakunnallisesti arvokkaan vesistöalueen maisema-, luonto- ja virkistysarvojen säilymistä,
- edistetään alueelle soveltuvien elinkeinojen harjoittamista ja
- osoitetaan maanomistajille kohtuullinen ja tasapuolisuuteen perustuva rantarakennusoikeus.

Yleiskaavan tulee antaa selkeä peruste rakennus- ja poikkeuslupien käsittelylle siten, että rantakaavoituksen tarvetta voidaan vähentää.

6.2. Mihin kaavalla pyritään

Oheiseen karttaan on rajattu suunnittelualue.

Keskeistä rantayleiskaavan laadinnassa on, että otetaan tarkasteluun mm. niin taaja- kuin maisemakuvalliset tavoitteet ja ilmeet sekä kytkentä seutukuntaan, ympäristönäkökulma, liikenneverkostot ja väylät sekä rakennusperinne. Luonnonolojen, maiseman ja rakennettavuuden sekä muiden vastaavien tekijöiden huomioiminen rantayleiskaavaprosessissa takaa laadukkaan tuloksen.

6.3. Yleiskaavan laatimisaikataulu

- Maisema- ja luontoinventoinnin tekeminen aloitettiin heinäkuussa 1999
- Aloituspalaveri / viranomaisneuvottelu elokuussa 1999
- Lehdistötiedote ja yleisötilaisuus syyskuussa 1999
- Maanomistajakysely tammikuussa 2000
- Lähtötietojen ja selvitysten jälkeen valtuustoseminaari tammikuussa 2000, jossa viranomaisten, viranhaltijoiden, ohjausryhmän, valtuutettujen, maanomistajien ja osallisten edustus
- Kunnanvaltuusto määritteli tavoitteet helmikuussa 2000
- Yleisötilaisuus ja vastaanottopäivä helmikuussa 2001, jossa esiteltiin alustavat yleiskaavaluonnokset valtuuston määrittelemien tavoitteiden perusteella
- Vaihtoehtoja ja kaavaluonnokset asetettiin viranomaisneuvottelun jälkeen nähtäville helmikuussa 2001. Yleiskaavaluonnoksista pyydettiin alustavat lausunnot viranomaisilta, maanomistajilta ja osallisilta.
- Lausuntojen jälkeen laadittiin Iijärven ja Ristijärven rantayleiskaavaehdotus sekä Ristijärven kirkonkylän yleiskaavaehdotus, jotka asetettiin nähtäville ja pyydettiin lausunnot
- Viralliset lausunnot marraskuussa 2001.

Aikataulu

1. Kaavoituspäätös	syksyllä 1999
2. Aloitusneuvottelu ja viranomaisneuvottelu	12.08.1999
3. Tiedotustilaisuudet työn käynnistymisestä.	21.9.1999
4. Perusselvitysten esittely ja maanomistajien toivomukset pyydetty kirjallisesti	tammikuu 2000
5. Valtuustoseminaari	tammikuu 2000
6. Viranomaisneuvottelu	23.11.2000
7. Ennakkokuuleminen/ luonnos nähtävillä	14.2.-16.3.2001
8. Keskustelutilaisuus/Viranomaisneuvottelu	26.6.2001
9. Laatimisvaiheen kuuleminen /ehdotus nähtävillä	24.9.-2.11.2001
10. Yleiskaavaehdotus nähtäville joulukuussa 2001	

6.4. Kaavan vaikutusten selvittäminen

Työn kuluessa arvioitiin kaavoitettavan alueen liittymistä ympäröivään rakentamiseen ja taajamakuvaan. Alueen sisäistä asuinympäristöä tarkasteltiin asumisviihtyvyyden kannalta sekä liikenne- ja viikkuratkaisuja esteettömän liikkumisen näkökulmasta. Lisäksi kaavaratkaisuja arvioitiin rakennuskustannusten ja kunnallistekniikan kustannusten muodostumisen kannalta.

6.5. Suunnittelutyöhön liittyvät erillisselvitykset

Alueelta tehtiin syksyn 1999 aikana luonto- ja maisemaselvitys. Kaavoitustyön aikana on Suunnittelukolmio Oy (JP-Transplan Oy) laati Ristijärvelle liikenneturvallisuussuunnitelmaa.

6.6. Osallistuminen

Alueen suunnitteluun osallistuminen ja vuorovaikuttaminen tapahtui seuraavasti:

- 1) Kuultiin Ristijärven kirkonkylän kyläyhdistyksen edustajia ja Ristijärven yrittäjiä sekä yleensäkin asukkaita,
- 2) neuvotteluissa eri osapuolien ja viranomaisten kanssa,
- 3) kaavakokouksissa, joita järjestettiin alueen asukkaille, kyläyhdistyksille ja muille alueella toimiville ja työskenteleville,
- 4) viranomaisilta (esim. kunnanhallitukselta, tekniseltä lautakunnalta, Kainuun ympäristökeskukselta, Kainuun liitolta, Kainuun museolta ja Tielaitokselta) pyydettävillä lausunnoilla,
- 5) tiedottamalla julkisissa tiedotusvälineissä

6.7. Tiedottaminen ja kuuleminen

Kaavoituksen kulusta tiedotettiin seuraavia tahoja:

Kunnan hallinto

- Tekninen lautakunta
- Kunnanhallitus

Viranomaiset

- Kainuun ympäristökeskus
- Kainuun liitto
- Kainuun museo
- Tielaitos

Etujärjestöt ja muut tahot

- Ristijärven kirkonkylän kyläyhdistys
- Ristijärven yrittäjät ry
- MTK-Ristijärvi
- Kajaanin seudun metsänhoitoyhdistys ry

Tammikuussa pidettävässä valtuustoseminaarissa osallisille annettiin lijärven ja Ristijärven rantayleiskaava-alueen osallistumis- ja arviointisuunnitelma, josta oli mahdollista jättää kirjallisia mielipiteitä. Hankkeesta lähetettiin kirje osallisille ja järjestettiin kaavakokous / yleisötilaisuus, kun yleiskaavaluonnokset asetettiin nähtäville. Yleiskaavaluonnokset esiteltiin kaavakokouksessa / yleisötilaisuudessa, jossa oli myös tilaisuus arvioida kaavoituksen vaikutuksia ja lausua kirjallisesti tai suullisesti mielipiteensä asiasta.

6.8. Kaavan valmistelija ja lisätiedon saanti**Konsultin yhteystiedot:**

JP-Transplan-Suunnittelukolmio Oy, Isokatu 56, 90100 Oulu, Dipl.ins. Heimo Liikamaa, puh. 08-3216 254, 040-7686 306, fax 08-376460, Sähköposti: heimo.liikamaa@poyry.fi

Ristijärven kunnan yhteystiedot:

Kunnanjohtaja Reijo Fredriksson, puh. 61791 300, 040-5472 712, Sähköposti: reijo.fredriksson@ristijarvi.fi

Aluearkkitehti Hannu Heikkinen, puh. 7193 510, 040-5030 012, Sähköposti: hannu.heikkinen@puolanka.fi

7. YLEISKAAVA

7.1. Mitoitus

Mitoituksessa määritellään rakennusoikeuden määrä ja sen jakoperusteet. Maanomistajakyselyssä saadut tavoitteet ovat antaneet osaltaan lähtökohtia mitoituksen muodostamiselle.

Yhdelle rakennuspaikalle sallitaan rakennusoikeutta (päärakennus/ talousrakennukset erikseen) olosuhteiden mukaan tarkoituksenmukaista rakennustehokkuutta noudattaen. Kyseinen asia jää tulevaisuudessa rakennusvalvonnalle.

Rantarakentamisen mitoituksen pohjaksi tehtiin kantatilaselvitys, jossa kartoitettiin tilajako 1.1.1970. Ko. päivämäärän jälkeen toteutuneet rakennuspaikat vähentävät koko kantatilan rannan rakennuspaikkakiintiötä. Jos kantatilan alueella on useampi omistaja, pyritään osapuolia kohtelemaan mahdollisimman tasapuolisesti jakamalla mahdollisuuksien mukaan rakennuspaikat tasapuolisesti jokaiselle maanosaomistajalle ottaen huomioon nykyinen rakennuskanta.

MITOITUSPERUSTEET

- Rakennusoikeuden määrä yhdelle rakennuspaikalle (päärakennus/talusrakennukset erikseen) määräytyy olosuhteiden mukaan tarkoituksenmukaista rakennustehokkuutta noudattaen.
- 6 rakennuspaikkaa / rantaviivakilometri maisemallisesti ja luonnonolosuhteiltaan rakentamiseen soveltuvalla alueella.
- Saarimitoitus: 1 rakennuspaikka/3 ha (minimikoko saarelle, jolle rakennuspaikkoja voidaan sijoittaa on 3 ha)
- Jos rakennuspaikat 100-300 metrin päässä rannasta voi rakennustehokkuus olla suurempi.
- Rakennuspaikan sijaitessa yli 300 metrin päässä rannasta ja tiloilla, joilla ei ole rakentamiseen soveltuvaa rantaviivaa, sallitaan rakennusjärjestyksessä määrätyn pinta-alan mukaan rakennuspaikkoja 1 kpl / 1 ha rakentamiseen soveltuvaa pinta-alaa.
- Mikäli rantavyöhykkeellä sijaitsee asuinrakennuksia tai maatilojen talouskeskuksia, vastaavat nämä mitoituksessa kumpikin kahta loma-asuntoa.
- Maatilojen talouskeskuksen yhteyteen on mahdollista rakentaa pienehköä omakotitaloa vastaava rinnakkaisasunto.
- Rantaviivan mittaamisessa käytetään ns. muunneltua rantaviivan pituutta, joka tarkoittaa 1:20 000 mittakaavassa olevasta kartasta mitattua rantaviivan pituutta, jossa ei huomioida mm. alle 50 m kapeita niemiä ja lahtia.

- Saarella oleva rantaviiva otetaan mieluummin huomioon mantereen puolella. Siis saaria ei rakenneta, jos mannerrannoilla on kantatilalle tilaa rakentaa.
- Rakennuspaikkojen lukumääriä rantaviivan pituutta kohti määriteltäessä otetaan rantaviivasta huomioon vain rakentamiseen soveltuva rantaviiva. Rakentamiseen soveltuvat alueet on esitetty perusselvityskartoissa.
- Liikenteellisesti, yhdyskuntateknisesti ja ympäristöllisesti sopiville paikoille tavoitellaan sijoitettavaksi vakituisen asumisen rakennuspaikkaryhmiä, joilla sallitaan maisemaan sopiva rakentaminen lähelle vesirajaa tarkoituksenmukaisella tonttitehokkuudella.

TOTEUTUNUT MITOITUS

Rantayleiskaava-alueen rakentamisen määrä on seuraava:

Olemassa olevat asuinrakennukset	44 kpl
Olemassa olevat maatilat	6 kpl
Olemassa olevat loma-asunnot	93 kpl
Uudet asuinrakennukset	6 kpl
Uudet loma-asunnot	76 kpl

Järvialueen kokonaismitoitus on **5.7** lomarakennusta / rakentamiseen soveltuva rantakilometri.

Todelliseen rantaviivan pituuteen suhteutettuna kokonaismitoitus on **4.5** lomarakennusta / rantaviivakilometri.

Kokonaismitoituksessa yksi asuinrakennus vastaa kahta (2) loma-asuntoa ja maatila kolmea (3) loma-asuntoa.

7.2. Perustelu maankäyttöluokittain

7.2.1. Iijärven - Ristijärven oikeusvaikutteinen rantayleiskaava

Asuminen A

Asuinrakennusten korttelialueet osoitetaan **A** merkinnällä. Ympärivuotisen asumisen säilyminen ja mahdollinen lisääminen on nähty tärkeäksi. Asuntorakentaminen on keskittynyt kyläalueille. Olemassa olevia asuntoja on 44 kpl. Uusia asuntovarauksia on 6 kpl.

A merkintöihin kuuluvat myös maatilan talouskeskukset, jotka on osoitettu neliölä. Maatilatalouden harjoittajien toiveet kaavaa laadittaessa on otettu huomioon poikkeuksetta. Muutoksia nykyiseen maankäyttömuotoon ei ole tehty. Kaava-

alueella on maatilojen talouskeskuksia 6 kpl. Uusia maatilojen talouskeskuksia ei kaavassa ole osoitettu.

Pysyvän asunnon etäisyyden keskivedenkorkeuden mukaisesta rantaviivasta tulee olla vähintään 30 metriä.

Loma-asuminen, RA

Loma-asuntojen korttelialue. Numero merkinnän perässä osoittaa alueelle sallitujen rakennuspaikkojen enimmäismäärän. Olemassa olevia loma-asuntoja on 94 kpl ja uusia 76 kpl.

Loma-asunnon etäisyyden keskivedenkorkeuden mukaisesta rantaviivasta tulee olla vähintään 25 metriä.

Matkailua palvelevien rakennusten korttelialue, RM

Maa - ja metsätalous M, MY

Pääkäyttömuoto metsätalousalueilla on maa- ja metsätalousalue **M**, joka sallii alueella myös ko. elinkeinomuotoa palvelevien tilojen rakentamisen. Alueille ei saa rakentaa loma-asuntorakennuksia ilman poikkeuslupaa.

MY merkinnällä osoitetaan maa- ja metsätalousalueet, joilla on erityisiä ympäristöarvoja. Ne ovat yleisimmin metsä- tai vesilain mainitsemia arvokkaita luontokohteita. Niiden rakentaminen määräytyy metsä- ja vesilain mukaan. Alueen metsähoidollisiin toimenpiteisiin ei kaavamerkintä vaikuta mitenkään. Rajoitukset, mikäli niitä on, tulevat metsä- ja vesilaeista.

Maatalousalue, MT

Maatalouden harjoittamista varten tarkoitettu alue.

Venesatama/valkama

Venevalkamia ja lähivenerantoja on 4 kpl sijoitettuna siten, että ne palvelevat tarkoituksenmukaisesti alueen asukkaita. Venevalkamat osoitetaan kartassa omalla symbolilla.

Vesialue, W

Vesialueet on osoitettu **W** merkinnällä.

Suojelukohteet

Alueella esihistorialliset muinaisjäännökset, joista ei ole selkeää aluerajausta ja kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet on osoitettu suojelu-/muinaiskohde merkinnällä. Kohteiden läheisyyteen sijoittuvien uusien loma-asuntojen tai asuntojen rakentamisessa on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, ettei kohteiden olemassaolo ole uhattuna.

Suojelualueet, SL, SM

Alueella esiintyvät luonnonsuojelualueet on osoitettu aluevarausmerkinnällä **SL**.

Alueella esiintyvät muinaismuistojäännökset, joista on saatavilla selkeä aluerajaus, on esitetty merkinnällä **SM**.

Liikenne

Alueen tieverkko osoitetaan yleiskaavamerkinnöin valtatie/kantatie, seututie ja yhdystie sekä yksityistie. Kaavassa on lisäksi osoitettu moottorikelkkaura.

7.2.2. Ristijärven kirkonkylän yleiskaava

Asuminen, A, AK, AL

A - merkinnällä osoitetaan asuntoalueet.

Pysyvän asunnon etäisyyden keskivedenkorkeuden mukaisesta rantaviivasta tulee olla vähintään 30 metriä.

AK - merkinnällä osoitetaan kerrostalovaltaisia asuntoalueita.

AL - merkinnällä osoitetaan asuin-, liike- ja toimistorakennusten korttelialue.

Loma-asuminen, RA, RM

Loma-asuntojen korttelialue. Numero merkinnän perässä osoittaa alueelle sallittujen rakennuspaikkojen enimmäismäärän. Rakennusoikeuden määrä yhdelle rakennuspaikalle (päärakennus/talouksrakennukset) määräytyy olosuhteiden mukaan tarkoituksenmukaista rakennustehokkuutta noudattaen, kyseinen asia jää tulevaisuudessa rakennusvalvonnalle. Loma-rakennuksen etäisyys keskivedenkorkeuden mukaisesta rantaviivasta tulee olla vähintään 25 metriä.

Matkailupalvelujen alueet osoitetaan merkinnällä **RM**.

Yleisten rakennusten korttelialue Y, YH, YO, YS, YK

Yleisten rakennusten alueet osoitetaan merkinnällä **Y**.

Hallinto- ja virastorakennusten korttelialue osoitetaan merkinnällä **YH**.

Opetustoimintaa palvelevien rakennusten korttelialue **YO**.

Sosiaalitoiminta ja terveydenhuolto palvelevien rakennusten korttelialue osoitetaan **YS** merkinnällä.

Kirkkojen ja muiden seurakunnallisten rakennusten korttelialue osoitetaan merkinnällä **YK**.

Palvelut, P, PY

Palvelujen ja hallinnon alue osoitetaan kaavassa **P** merkinnällä.

Liikerakennusten korttelialue, KL

Teollisuus, T, TY

T-merkinnällä osoitetaan teollisuus- ja varastorakennusten korttelialueita.

TY-merkinnällä osoitetaan teollisuusrakennusten korttelialueita, joilla ympäristö asettaa toiminnan laadulle erityisiä vaatimuksia.

Virkistysalueet, V, VU, VV

Virkistysalueet on osoitettu kaavassa merkinnällä **V**.

Urheilu- ja virkistyspalvelujen alueet osoitetaan **VU** -merkinnällä.

Uimaranta-alue on osoitettu **VV** -merkinnällä

Lisäksi kaavassa osoitetaan ulkoilureitit, kevyen liikenteen reitit ja moottorikelkaurat.

Liikenne, LT, LHA, LH, LV

Yleisen tien alue osoitetaan **LT** - merkinnällä.

Katualueet osoitetaan valkoisella yleiskaavamerkinnällä.

Henkilöliikenteen terminaali-alue osoitetaan merkinnällä **LHA**.

Huoltoasema-alue osoitetaan merkinnällä **LH**.

Venesatamat ja venevalkamat osoitetaan merkinnällä **LV**. Niitä on keskustan yleiskaava-alueella 6kpl.

Erytisalueet ET, EH

Yhdyskuntateknisen huollon alue osoitetaan **ET** merkinnällä.

Hautausmaa-alue osoitetaan **EH** merkinnällä.

Maa- ja metsätalousalueet M, MU/s

Pääkäyttömuoto metsätalousalueilla on maa- ja metsätalousalue, (merkintä **M**), joka sallii alueella myös ko. elinkeinomuotoa palvelevien tilojen rakentamisen. Alueille ei saa rakentaa loma-asuntorakennuksia ilman poikkeuslupaa.

Maatalousalue, MT

Maatalouden harjoittamista varten tarkoitettu alue.

Vesialue, W**Suojelukohteet**

Alueella esiintyvät kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet ja muinaismuistokohteet on osoitettu kohdemerkinnällä.

- sm -merkintä tarkoittaa alueen osaa, jolla sijaitsee muinaismuistolailta rauhoitettu kiinteä muistojäännös.
- SR -merkintä tarkoittaa rakennuslainsäädännön nojalla suojeltavaa aluetta.

Yhdyskuntarakenteen laajenemisalue

Kaavassa on esitetty vaaleanruskealla katkoviivalla yhdyskuntarakenteen mahdollinen laajenemisalue. Alueen maanomistusolot ovat niin pirstoutuneet, että rakentaminen ratkaistaan myöhemmin asemakaavalla.

8. YLEISKAAVAN TOTEUTTAMINEN

Rantayleiskaavan tarkastelujakso on niin pitkä, että kaavan toteutumisen arviointi on vaikeaa. Pääsääntöisesti kaava tulee toteutumaan kysynnän kautta, koska rakentaminen muodostuu pääosin yksittäisistä lomarakennuksista.

9. SEURANTA JA JÄLKIARVIOINTI

Kaavan hyväksymisen jälkeen on tarpeen seurata kaavan toteutumista ja toimivuutta raportoiden asiasta esim. kunnan kaavoituskatsauksien yhteydessä vuosittain.

Oulussa 26.11.2001

Heimo Liikamaa
DI